

Návrh znaku a vlajky

pro obec

Holštejn

Jihomoravský kraj, okres Blansko

Josef Ploch

2014

Obsah:

1. Historie vsi a hradu Holštejna	3
2. Popis nejstaršího známého obecního typáře (pečetidla)	11
3. Etymologie místního jména Holštejn	12
4. Hrad Holštejn	13
5. Erb trojčáří (trojříčí) a poloutrojčáří	14
6. Hrutovický erb – poloutrojčáří na Moravě	16
7. Počátky hrutovických rodů z Holštejna, ze Sovince a z Loučky	21
8. Neoficiální užívání hrutovického znaku obcí Holštejn	28
9. První úvahy a návrhy z r. 2013	29
10. Tři varianty představené veřejnosti v únoru 2013	31
11. Veřejná prezentace 25. února 2013 a následný vývoj	31
12. Další vývoj a jednání v první polovině roku 2013	32
13. Návrh znaku obce a jeho zdůvodnění	34
14. Návrh popisu znaku	35
15. Návrh vlajky obce a jeho zdůvodnění	35
16. Návrh popisu vlajky	35
17. Závěrečné poděkování	35
18. Doplněk – oficiální popisy znaku a vlajky	35

Návrh znaku a vlajky obce Holštejn

Jihomoravský kraj, okres Blansko

1. Historie vsi a hradu Holštejna

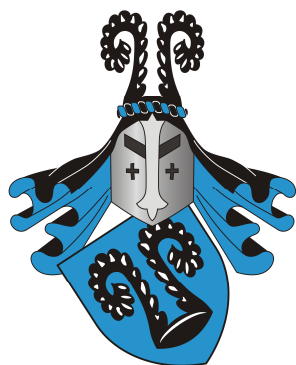
Holštejn je v moravských dějinách zapsán jako sídlo dvou významných panských rodů, které se po tomto hradu psaly. Historii hradu a těchto rodů se zabývali mj. Richard Trampler (*Die Herren von Holstein, 1903-5*), Ervín Černý (*Nejstarší historie hradu a městečka Holštejna a panství holštejnského, 1991*) a David Papajík (*Páni z Holštejna; významný, ale zapomenutý panský rod, 2007*), cenné studie i jiné příspěvky publikoval Jiří Doležel. Následující text vychází z uvedených prací, ale přináší různá zpřesnění či nové interpretace.



Pečeť Hartmana z r. 1268

První známá zmínka o Holštejnu pochází z 5. března 1268, kdy Hartman z Ceblovic erbu beraních rohů vystavil listinu, jíž daroval zábrdovickému klášteru ves Bukovinku. V textu listiny je sice uveden jako „*dominus Hartmannus de Zeblowitz*“, ale jeho pečeť nese opis (částečně poškozený) +SIGILLVM DNI+HARTMANI+DE HOLE///E//, tedy bezpochyby predikát „*de Hostenstein*“, což svědčí pro to, že v té době již pobýval na nově vybudovaném hradu Hostensteinu / Holštejnu. V následujících deseti letech ovšem nadále užívá predikát „*z Ceblovic*“, až od roku 1278 se píše „*z Holštejna*“, což dlouho vedlo k datování první písemné zmínky o Holštejně až do tohoto roku.

Hartman společně se svým bratrem Bohušem zřejmě zdědil řídce osídlené území na Drahanské vrchovině po svém otci Crhovi, který zemřel r. 1251 jako olomoucký purkrabí.



Erb pánů z Drahotuš
(a zřejmě i pánů z Holštejna)

Oba bratři měli kontakty na Dolní Rakousy (okolí Lávy), odkud bezpochyby přivedli kolonisty, kteří založili v jejich dominiu zhruba ve 3. čtvrtině 13. století desítky nových vsí. Tomu odpovídá i výstavba pevného hradu, přičemž ekonomickým centrem panství se staly Jedovnice. Hartman zřejmě vyplatil bratru Bohuši finanční podíl na holštejnském panství, protože ten získává území kolem Drahotuš, roku 1269 se Bohuše po Drahotuších poprvé píše, je stavitelem stejnojmenného hradu a zakladatelem rodu pánů z Drahotuš erbu beraních rohů.



Znak českého krále
(hypotetický držitel)
Pasionál abatyše Kunhuty,
asi 1312-1321

Hartman z Holštejna se zmiňuje do r. 1302 a pak s velkou prodlevou jedinkrát (a naposledy) r. 1315. Zdá se být pravděpodobné, že nejde o téhož Hartmana a že rod erbu beraních rohů držel holštejnské panství ve třech generacích (Bohuše/Hartman – Crh – Hartman II.). Pak rod asi vymřel a panství snad jako odúmrt' připadlo králi – spřízněnost s pány z Drahotuš už byla příliš vzdálená a nesplňovala podmínky pro dědický nárok, jak je stanovilo brněnské privilegium krále Jana pro Moravu z roku 1311.

Holštejnské panství (nebo jeho podstatná část) se mohlo stát součástí majetků, které Jan Lucemburský poskytl slavnému Jindřichovi z Lipé roku 1319 výměnou za Žitavsko. Pokud je tato úvaha správná, pak Jindřich zakrátko dal panství do zástavy. K roku 1321 známe první zmínku o Voku z Holštejna erbu *poloutrojčáří* (Hrutovici). S predikátem z *Holštejna* je znovu doložen v letech 1334, 1341,



Erb pánů z Lipé

1342, 1346, 1347, 1348. Roku 1349 vložil do nově zřízených zemských desk Jindřichův syn Čeněk z Lipé prodej holštejnského panství Vokovi z Holštejna. Formulace „*Dominus Czenco de Lipa vendidit domino Wocconi de Holenstain ipsum castrum Holenstain cum curticulis sub eodem sitis...*“ odpovídá tomu, že Vok mohl získat panství nejdříve do zástavy a teprve později ho odkoupil. Prodej patrně proběhl kolem roku 1340, proto Holštejnsko není uvedeno na známé listině z r. 1346, již si potomci Jindřicha z Lipé rozdělili majetek. Uvedené podsedky jsou první zmínkou o vznikající podhradní vesnici, i když není uvedena jménem.



Pečeť Voka IV. z Holštejna
z roku 1416

Neobjasněný je přesný vztah mezi rody pánů ze Sovince a z Holštejna. Podle pečetí užívali podobný erb včetně klenotu (u holštejnského neznáme tinktury pro potvrzení shodnosti). Členové obou rodů spolupracovali v právních záležitostech, neznáme žádný sňatek, propojující oba rody – to vše zjevně svědčí o příbuzenství.

Podle D. Papajíka jsou prvními známými předky pánů ze Sovince předpokládání bratři Pavel (zmiňován 1299, 1302) a jeho bratr, kněz Štěpán (doložen 1295-1338). Pavlovými syny by měli být tři bratři – Markvart, Vok a Pavel.

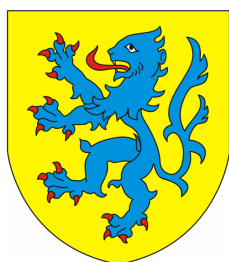
Znamé zmínky o těchto bratrech vypadají podle D. Papajíka následovně: 1. mladík Vok, syn výše uvedeného Pavla, lenní držitel Křižanovic (1318); 2. bratři Markvart, Vok a Pavel, lenní držitelé huzovského a brunfejského okrsku, synovci (termín „*nepotes*“ však mohl

znamenat i obecně „příbuzní“) kněze Štěpána (1318-19); 3. Vok z Huzové (1329); 4. Pavel ze Sovince (1332); 5. Vok ze Sovince (1348); 6. Vok a Pavel ze Sovince (1353). 7. Vok již po smrti, Pavel ještě žije (1356). Vokovou ženou byla Anežka, Pavlovou Klára – obě z Otaslavic.

Je příznačné, že z neznáma se vynořivší Vok (I.) z Holštejna (1321) má syny Pavla (z Týnce), Voka (z Holštejna), Půtu (ze Zdounek), Ješka (Kropáče) a Štěpána (z Vartnova) – tedy i shoda ve jménech Pavel, Vok, Štěpán by mohla signalizovat nedalekého společného předka. David Papajík ho připouští nejdříve v otci Pavla (1299, 1302) – pak by bratři Markvart, Vok a Pavel byli bratrance Voka z Holštejna.

Jsou ale i jiná řešení – zaujme, že by mladík Vok (1318) a zřejmě ještě mladší Pavel byli spoludržiteli dvou biskupských okrsků. Je tedy možné, že (předpokládání) bratři Pavel a Štěpán měli třetího (nejstaršího) sourozence, snad Markvarta (hypoteticky), že tento Markvart byl otcem Markvarta, Voka a Pavla, z nichž se odvinula sovinecká větev. A mladík Vok (1318), syn Pavla (1299, 1302) by mohl být totožný s Vokem z Holštejna (1321).

Ale je tu ještě jedna možnost. Nabízí se, že Vok z Huzové je totožný s Vokem (I.) z Holštejna. Podle tohoto předpokladu by Vok byl spolu s bratry r. 1318-19 lenním držitelem Huzové a Brunfeju, v rozmezí let 1319-21 by navíc získal od moravského zemského hejtmána Jindřicha z Lipé do zástavy Holštejnsko a byl roku 1321 zmíněn jako Vok z Holštejna. Onoho roku 1329 je (jedinkrát) doložen jako Vok z Huzové (i podle opisu pečeti) – coby svědek právě na listině Jindřicha z Lipé. Někdy poté se cesty huzovských bratří rozcházejí – Vok se trvale usazuje na Holštejně (1334), od Čeňka z Lipé ho kupuje po Jindřichově smrti někdy v období let 1329-46. Mladší Pavel získává Sovinec a píše se po něm roku 1332. Nejstarší Markvart – neznámo kdy – zemřel. Vok ze Sovince (1348, 1353) a Pavel ze Sovince (1353) už jsou syny Pavla (1318-19, 1332).



Erb pánů
z Valdštejna

V roce 1371 zapisuje Vok (II.) z Holštejna své manželce *Schonce* věno na všech (?) holštejnských vesnicích, je uveden hrad *Holnstain*, ale ne podhradní ves. Páni erbu poloutrojčáří drželi holštejnské panství po pět generací nejdéle do roku 1436, kdy ho Vok (V.) z Holštejna prodal celé (vyjma vinic) svému tchánu Heníkovi z Valdštejna a Židlochovic. Ve vkladu do desk zmiňuje mj. „... *castrum Holstein, ... sub castro opidum*...“
Jde o první doklad povýšení tušené podhradní vsi na městečko.

Vklad sice obsahuje obvyklou formulaci, že jde o prodej do dědičného vlastnictví a že Vok sobě ani svým dědicům nerezervuje žádné právo k panství, ale následně patrně uzavřel s Heníkem neznámou dohodu o zpětném zisku panství, protože po smrti Heníka (po 1447) a jeho ženy Barbory z Reichenbachu (1459?) se r. 1459 objevuje řada púhonů, které svědčí o



Erb Voka Pňovského ze Sovince,
Moravské zemské desky olomoucké,
r. 1523

komplikovaném sporu o holštejnské panství mezi Vokem a Heníkovým synem, Hynkem z Valdštejna a Židlochovic. Právo bylo zřejmě na Vokově straně, jak plyne z nálezů zemského soudu i následné situace. Zdá se, že Hynek bránil Vokovi v dohodnutém převzetí panství, protože mu Vok dlužil peníze. Vše vedlo k vzájemným dlouholetým sporům mezi Vokem, Hynkem a Vokovými věřiteli, své nároky vznesly i Machna z Valdštejna a Žofie z Kunštátu (obě skrze příbuzenství s Heníkem z Valdštejna). Zřejmě jako řešení svých dluhů se Vok rozhodl po dohodě s Hynkem prodat asi r. 1459 vlastní jádro panství s hradem a několika vesnicemi Půtovi ze Sovince a Doubravice, Hynek byl Vokovým ručitelem. Proto Půta v letech 1459-64 opakovaně Hynka poháněl k zemskému soudu, že nezajistil Vokem slíbené vystavení správního listu na prodané zboží. Hynek vystavil Půtovi požadovaný správní list až po rozhodnutí zemského soudu r. 1466, zřejmě po Vokově smrti (1466). Správní list s konkrétním výčtem zboží se bohužel nedochoval, rozsah prodeje lze ale rekonstruovat podle situace v r. 1503.

Od r. 1466 jsou tedy jedinými vlastníky páni ze Sovince a Doubravice. Zajímavá je žaloba Machny z Valdštejna z r. 1463 na *Půtu ze Sovince a z Holštajna*. Protože hrad Doubravice patrně zanikl nejpozději r. 1447 (ale to již byl zřejmě stejně prodán Štěpánu z Vartnova z boční holštejnské větve), Půta z doubravické větve pánů ze Sovince přesídlil na tvrz v Tatenicích. Tu někdy v letech 1453-55 prodal. Je možné, že utržené peníze použil na nákup holštejnského panství a na Holštejně snad sídlil už před r. 1466. Následně zřejmě vystavěl jako svou novou rezidenci tvrz v městečku Doubravici.

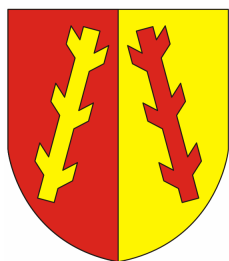
Nastalo období relativně rychlého střídání majitelů panství, které v konečném důsledku vedlo ke zpusnutí hradu i k zániku městečka. Objektivně je ovšem nutno říci, že zbytkové panství nebylo na údržbu hradu ekonomicky postačující, obranná funkce hradu ztratila význam a samotný Holštejn se nachází v místě odlehlém od přirozených center.



Erb pánů z Boskovic

Roku 1481 žaluje Jindřich ze Sovince a Doubravice, syn již zemřelého Půty, pána Dobeše z Boskovic a Černé Hory, že mu neoprávněně drží holštejnské panství. Následně 9. listopadu 1483 Jindřich, Zikmund, Jan a Heralt, bratři ze Sovince a na Doubravici, postupují „*hrad Holštajn a zboží k němu příslušné*“ právě Dobešovi. Detailní popis panství není v dochovaném listu uveden, protože jeho

přílohou byl i výše zmíněný (nedochovaný) správní list od Hynka z Valdštejna a Židlochovic, kde byl výčet jistě uveden („*Jakž ten list v sobě to plněji a světleji ukazuje...*“).



Erb vladyků
z Popůvek
(podle Pilnáčka)

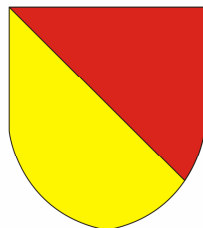
Po smrti Dobeše (20. 12. 1493, Vídeň) převzal panství jeho bratr Beneš. A právě Beneš z Boskovic a Černé Hory vystavil první lednové úterý roku 1503 list (dochovaný), jímž postupuje holštejnské panství vladykovi Hynkovi z Popůvek a na Pozořicích do dědičného vlastnictví. Podrobný výčet uvádí „*hrad Holštajn, městečko Holštajn a dvůr před hradem s poplužím... a jeden rybník nad hradem...*“

Holštejn se tak poprvé dostává do rukou nižší šlechty, což svým způsobem potvrzuje pokles prestiže. Do desk je prodej vložen až roku 1511 (prvně od roku 1437), oproti listu nejsou jmenovitě uvedeny rybníky a lesy. Poprvé je uváděn dvůr před hradem i rybník „nad hradem“, obojí je pravděpodobně dílem držitelů doby pohusitské. Právě lokalizace rybníka „nad hradem“ je dnes trochu záhadou, pomístní název *Nad hradem* se vyskytuje na indikační skice z r. 1826 jižně od hradu, kolem povodňového propadání Stará rasovna, ovšem geologické podmínky patrně vybudování rybníka v těchto místech vylučují. „*Nad hradem*“ bylo zjevně míněno ne ve smyslu výškovém, ale ve smyslu „proti toku vody“.

Hynek sídlil na tvrzi ve vzdálených Pozořicích a patrně neměl o udržování hradu zájem. Po jeho smrti (asi r. 1528) majetek dědily dcera Markéta a menší část vdova Kunka z Rakové („*z Rakowych*“). Roku 1531 je v deskách zapsán spolek, jímž Markéta z Popůvek bere svého manžela Jana z Vitbachu „*na tvrz a ves Pozořice, na zámek pustý Holštajn, na ves Ostrov, na ves Lipovec...*“. Oproti roku 1503 (1511) není uvedena řada nemovitostí – holštejnské pusté vsi, dvory u hradu, v Ostrově a Lipovci, dvoje kostelní podací a především městečko Holštejn. Buď byl zápis velmi ledabylý, nebo Markéta vzala manžela na spolek jen na část svého vlastnictví, nebo nejmenovanou část panství držela její matka Kunka z Rakové (jistě podíl na Ostrovu a Lipovci). Nabízí se však ještě jedna možnost (z mého pohledu nejpravděpodobnější) – jelikož nejsou jmenovány r. 1503 uvedené pusté vsi (Husí, Kulířov, Hamlíkov a půl Podomí), byly zřejmě jako nepodstatné ze zápisu vkladu vynechány – a je tedy možné, že městečko Holštejn není jmenováno právě z důvodu, že již bylo pusté.

Markéta s Janem sídlili v Pozořicích, vdova Kunka se znovu provdala za vladyku Oneše Gedeona Kotvrdovského z Olešničky. Ten její majetek spravoval a lze logicky předpokládat i spolek s Kunkou, čili čtyři spoluvlastníky holštejnského panství. O majetku Kunky a Oneše informace z desk nemáme. Markéta brzy ovdověla a r. 1535 je deskách zapsán stejný spolek jako r. 1531, tentokrát na svůj majetek bere druhého manžela, vladyku Oldřicha Přepyského z Rychmburka.

Roku 1550 je v zemských deskách zapsán (opožděně) vklad, podle nějž ovdovělý Oldřich Přepyský prodal vladykovi Janu mladšímu ze Zdenína „*hrad pustý Holštajn, městečko pusté Holštajn, dvůr před hradem s poplužím...*“. Oproti vkladu z r. 1511 „jen“ zpustl hrad a městečko Holštejn, jinak jsou texty shodné. Zdá se, že Hynek z Popůvek nejen neměl vůli (a prostředky) k udržování hradu, ale že řízeně zrušil i městečko (i když nelze vyloučit jako impuls i živelní katastrofu, např. požár), které mohlo být svou funkcí příliš vázáno na provoz hradu. A poddané, které nevyužil jako dvořáky, mohl přesunout do sousedních osedlých vsí Lipovce a Ostrova.



Erby vladyckých rodů z Rakové, Kotvrdovských z Olešničky, z Vidbachů, Přepyských z Rychmburka a Dubčanských ze Zdenína (podle Pilnáčka)

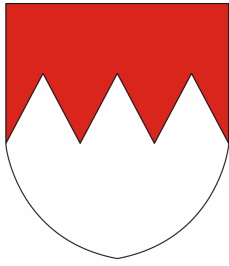
Také Jan Dubčanský (mladší) ze Zdenína sídlil daleko na Vyškovsku, kde vlastnil Habrovany, Nemojany a Luleč. Je znám jako zakladatel sekty *Bratři habrovanských*. Jelikož zemřel v lednu 1543, je jasné, že i prodej Holštejnska musel proběhnout před tímto datem.



Erb Bernarta Drnovského z Drnovic

Po Janově smrti zdědil panství jeho bratr Vilém Dubčanský ze Zdenína a po něm pak jeho syn Jan. Tento, psaný jako Jan Dubčanský mladší ze Zdenína a na Habrovanech, prodal panství vladykovi Bernartu Drnovskému z Drnovic a na Rájci. Vklad je do desk zapsán roku 1567, ohledně Holštejna se uvádí „*zámek pustej Holštejn s pustejm městečkem Holštejnem, ... s jedním mlynářem pod zámkem Holštejnem...*“. Lze-li věřit textu vkladu, pak za držení Dubčanských ze Zdenína došlo i k zániku dvora před hradem (a dvora v Lipovci), naopak byly osazeny dlouho pusté vsi Kulířov, Hamlíkov, Podomí (polovina) a Housko. Toto znovuvysazení je potvrzeno i archeologicky, do dnešního dne přetrval Kulířov a Podomí.

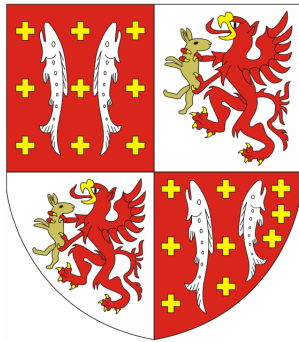
Bernart Drnovský výrazně rozšířil své rájecké panství, postupně přikoupil i všechny díly bývalého panství holštejnského (v rozsahu ze 14. století). Navíc získal i panství (Dolní) Kounice. Po něm dědil vnuk (či synovec) Jan, povýšený roku 1617 do panského stavu. Ten zemřel r. 1618 bez dědiců a jeho majetek připadl jeho sestřám Johaně (Kounice) a Kateřině (Rájec).



Erb pánů
z Heisenštejna
(Heusenstamm)

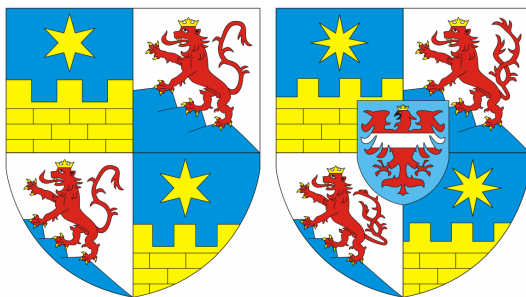
Kateřina Drnovská z Drnovic se r. 1619 provdala za svobodného pána Jana Dislava z Heisenštejna. Roku 1625 je v zemských deskách zapsán vklad spolku datovaného k 15. květnu 1621, jímž Kateřina – krátce před porodem – přijímá na spolek svého manžela na všechn svůj majetek, mj. „*na městečko Holštejnsko se zámek, vše pusté...*“. Kateřina zemřela při porodu (?) 8. června 1621 v Brně, Jan Dislav se snad ještě roku 1621 oženil s Alžbětou hraběnkou ze Salm-Neuburgu.

Jan Dislav stál spíše stranou stavovského povstání, takže nebyl postižen pobělohorskými konfiskacemi – na rozdíl od Johany Drnovské, jejíž manžel Jiří Ehrenreich z Rogendorfu byl jedním z vůdců moravského povstání, takže manželé uprchli do ciziny a kounické panství jim bylo konfiskováno. Po generálním pardonu r. 1628 se ovšem vrátili a žili ve Vídni.



Erb Salm-Neuburgů

Jan Dislav zemřel r. 1635, rájecké panství zdědila Alžběta, po dospění synů jí podle manželovy závěti připadla jedna polovina panství a synům druhá. Nejstarší syn Julius Weikard z Heisenštejna byl povýšen do hraběcího stavu. Ovdovělá Johana ovšem po r. 1635 vyvinula dlouhodobou snahu o zneplatnění spolku její setry Kateřiny z r. 1621, nebyl totiž po právní stránce bez chyb. Roku 1666 bylo rozhodnutím císaře Leopolda I. rájecké panství přiřčeno Johaně jako jediné právoplatné dědičce Kateřiny. Vlastní úřední předání oddálilo úmrtí Alžběty. Tím se rájecké panství dostává do držení svobodných pánů z Rogendorfu a Mollenburgu, kteří roku 1686 získávají hraběcí titul.



Erb Rogendorfů jako svobodných pánů (vlevo)
a hrabat (vpravo)

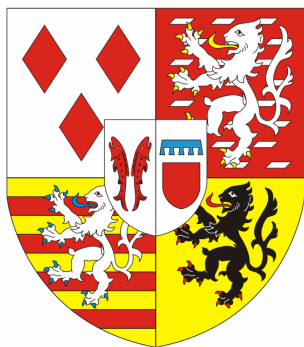
Pokud jde o samotný Holštejn, i po zániku městečka i dvora se zde stále udrželo nějaké drobné osídlení, i když nemělo status vsi. Svědčí o tom zápisy v matrikách, lokalita se nazývala *Holštejnsko* (nářečně též *Vošténsko*), přičemž přípona *-sko* je typická pro zaniklé lokality (podobně blízká ves *Husí / Housko*). Kromě jednoho existujícího mlýna vznikl další snad v 17. století. Obě lánové vizitace (1655-1679) o Holštejnsku mlčí, veškeré zdejší pozemky tedy byly vrchnostenské. A stejně tak i roku 1749. Roku 1717 založil Karel Ludvík hrabě z Rogendorfu svobodný pán z Mollenburgu v Holštejně nový panský dvůr. Roku 1749 se dozvídáme o existenci panské hospody.



Erb hraběnky Karolíny

Po smrti Karla Ludvíka r. 1737 dědí rájecké panství jeho synové, nemají o ně ale zájem a r. 1741 panství prodávají své matce Karolíně hraběnce z Rogendorfu, rozené hraběnce Pálffy z Erdödu. Ta ho drží do své smrti r. 1759, právě ona prodává oba mlýny i hospodu do dědičného vlastnictví. Panství znovu dědí její synové, ti ho r. 1763 prodávají svému švagru, starohraběti Antonu Karlu Salm-Reifferscheidtovi. V držení tohoto (později knížecího) rodu zůstalo rájecké panství až do zrušení vrchnostenské správy v r. 1848.

Rájecký velkostatek patřil rodu až do r. 1945, kdy byl státem konfiskován.



Erb knížecího rodu
Salm-Reifferscheidt-Raitz

Na mapě 1. vojenského mapování (asi 1765) je vidět, že o Holštejnu nelze mluvit jako o pusté lokalitě, i když de iure status vsi neměl. Lokalita je označena jako *Holstein*, vidíme rybník s horním (severním) mlýnem, druhý rybník (zaniklý už r. 1826) západně od podkovovitého stavení hospody, nový panský dvůr, dolní mlýn a další roztroušená stavení. Bohužel nejsou zakresleny ruiny hradu. Pro známou nepřesnost této mapy lze zpochybnit jen vedení náhonu k dolnímu mlýnu, který je s ohledem na výškové poměry zakreslen nemožným způsobem a vedl jistě (stejně jako na indikační skice z r. 1826) dlouhým korytem



Holštejn na mapě 1. vojenského mapování asi z r. 1765

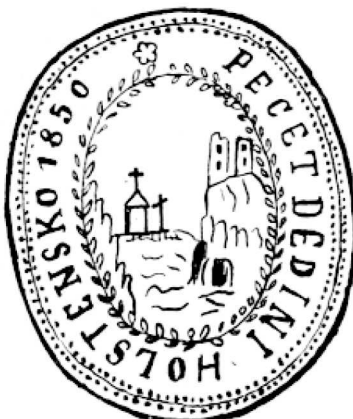
paralelně s potokem, šlo o pokračování náhonu horního mlýna. Existenci rybníka u hospody předpokládal už místní badatel Jiří Moučka – objevil několik starých kanálů, přivádějících kdysi vodu k terénní depresi v těchto místech (není zde přirozený vodní tok) a zasypané koryto (náhon?) mezi tímto rybníkem a dolním mlýnem. Do tohoto rybníka mohl být snad kdysi uměle přiveden – před založením novověkého horního mlýna a rybníka – i nejvodnatější tok, Bílá voda. Právě dolnímu mlýnu lze asi přiřadit „jednoho mlynáře pod zámek Holštejnem“ z roku 1567.

V josefinském katastru je v lednu 1788 Holštejn (*Dorf Hollstein*) veden pod Lipovcem jako nesamostatná, přiřazená obec. Je zde 10 čísel popisných. Následně roku 1791 dochází ke zrušení a parcelaci panského dvora, je ustavena samostatná obec o 13 číslech popisných. Obnovený Holštejn trvá dodnes, kdy má 148 obyvatel, 79 čísel popisných a 101 adres. Farností patří obec stále pod Lipovec. V období let 1976-1990 Holštejn rozhodnutím okresních orgánů v Blansku jako politická obec neexistoval a spadal pod MNV v Lipovci. Požadavek na obnovení samostatné obce v r. 1990 podpořilo 80 % občanů starších 18 let.

2. Popis nejstaršího známého obecního typáře (pečetidla)

Otisk nejstaršího typáře jsem našel ve fondu odlitků pečeti (MZA Brno, fond G125, odlitek č. 648). Informace o této pečetí nebyla v obci neznámá, ale spíše pozapomenutá, obec ji při své prezentaci nevyužívala. Její poměrně přesná kresba je publikována ve Vlastivědě moravské (*Jan Knies, Blanský okres, 1902*).

Typář má oválný tvar, odleva je vidět skálu, uprostřed na návrší jednoduché osamocené stavení s dveřmi, ale bez oken, vedle stavení kříž a vpravo přikrou skálu dole s portálem jeskyně a nahoře se zříceninou hradu – vlevo (jižně) štíhlá ruina se dvěma okny nad sebou, vpravo (severně) štíhlá ruina s jedním oknem). Opis je obkroužen z obou stran lemem s rostlinným motivem, text zní: *PECET DĚDINI HOLSTENSKO – 1850.



Indikační skica z r. 1826 neukazuje ani kříž, ani izolované stavení. Typář ovšem vznikl až o 14 let později. V obci dnes stojí na nejvyšším místě návsi litinový kříž vyrůstající z pískovcového podstavce s letopočtem 1828 a za ním hasičská zbrojnice, která ovšem může být přestavbou například zvoničky – kapličky. Kresba z Vlastivědy moravské totiž pochází z doby, kdy ještě zřejmě byl typář známý – a pokud ukazuje křížek na střeše budovy, pak tam opravdu mohl být, i když na odlitku pečeti zřetelný není (ale nelze ho ani vyloučit). I dnešní hasičská zbrojnice má věžičku s křížkem a ve zdi u kříže výklenek s mariánskou soškou...

Velmi zajímavá je kresba ruiny hradu. V době vzniku typáře (1850) ještě mohlo docházet k rozebírání hradního zdiva pro výstavbu v nové obci. Indikační skica z r. 1826 zachycuje viditelné zbytky zdiva v severovýchodním a severozápadním nároží hradního půdorysu, což přesně odpovídá poloze budov z pečetní kresby. A protože v r. 1850 jistě žili pamětníci podoby hradu z konce 18. století, zdá se mi pravděpodobné, že může jít o dosti reálné zachycení podoby zřícenin hradu Holštejna.



Hradní skála od severu. Uprostřed při úpatí skály portál Hladomorny.

3. Etymologie místního jména Holštejn

Dnešní ves Holštejn nese – stejně jako středověké městečko – název hradu, vystavěného pány z Ceblovic před r. 1268. Název je sice odrazem dobové módy dávat hradům německá jména, ale především odráží významnou přírodní zajímavost. Byl totiž vystavěn na vápencové skále, v níž se nachází velká jeskyně, zvaná *Hladomorna*, paleoponor potoka *Bílé vody*.

Z hradního nádvoří vedla do jeskyně přírodní chodba, jejíž často zmiňovanou existenci nedávno potvrdil archeologicko-speleologický průzkum.

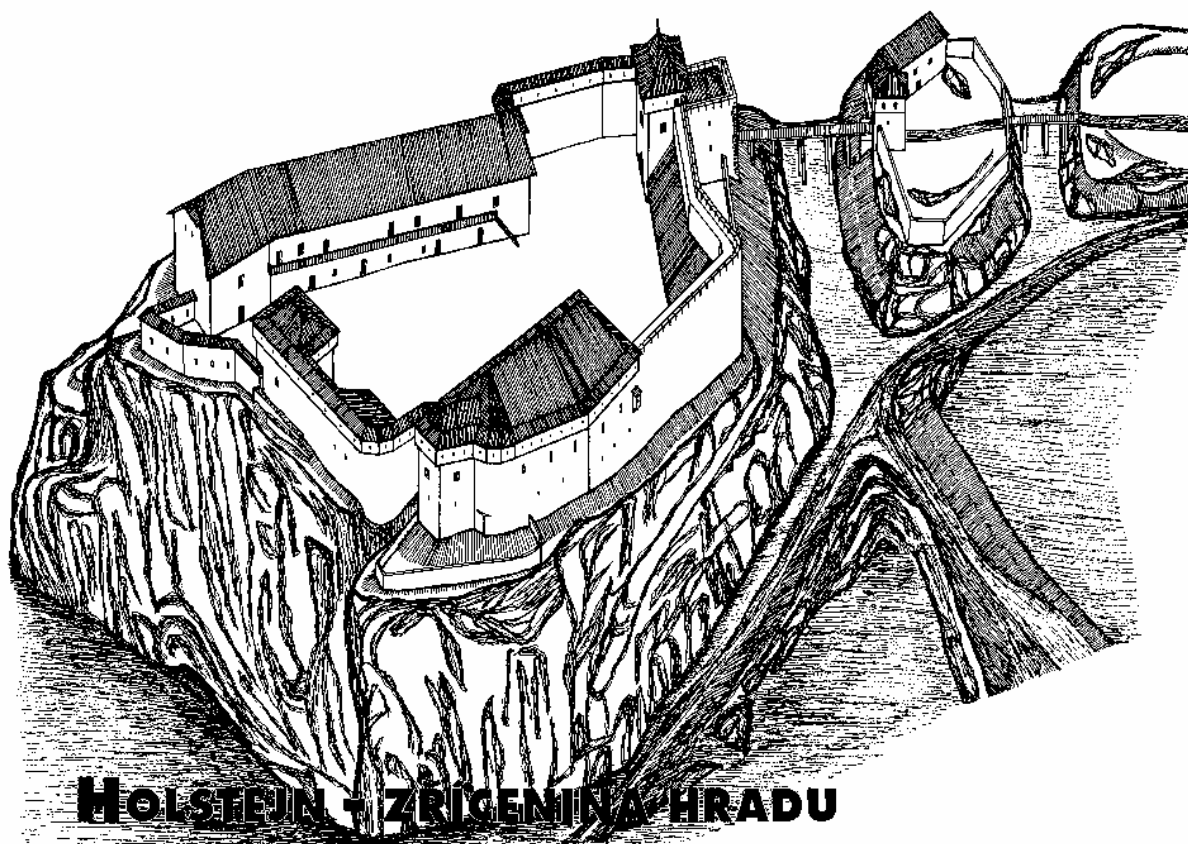
Holštejn znamená (zjednodušeně) *Dutý kámen*. Prvotní tvar, dochovaný v predikátu Hartmana i Voka, zní v latinských listinách *de Holenstein* (nebo *de Holenstain*) a mohl tedy vycházet z německého genitivu *von dem Hohlen Stein*, pak by tušený prvotní název hradu byl *der Hohler Stein*, v predikátu přeměněný na genitiv (*Holenstein / Holenstain / Holnstain*). Od 15. století se v latinských textech setkáváme s tvarem *Holstein* a v českých textech s odpovídajícím tvarem *Holštajn* („*Holsstayn*“). Může jít o zkrácenou složeninu (*der Hohlstein / von dem Hohlstein*). V novověku pak dochází v českých textech k užití tvaru *Holštejn* (pokud pomineme výše zmíněnou změnu názvu na *Holštejnsko* po zániku městečka, jež je i na typáři z roku 1850).

Domnívám, že na volbu konkrétního názvu *Hohlenstein* (a ne třeba *Hohlenberg*) mohl mít vliv i predikát olomouckého biskupa Bruna, pocházejícího z hraběcího rodu „*von Schauenburg (Schaumburg) und Holstein*“ (jde o Holštejn v Německu). Bruno je považován za iniciátora stavby blízkého hradu Blansko – ten vznikl patrně současně s Holštejnem, rovněž na vápencové skále (v níž je rovněž jeskyně). Podle některých autorů má (zadní) hrad Blansko podobnou „dvorcovou“ dispozici jako Holštejn, biskup Bruno tedy mohl ovlivnit i podobu Holštejna a páni z Ceblovic mohli při volbě názvu vyjít (i) z Brunova predikátu.

4. Hrad Holštejn

Samotná vápencová hradní skála je velmi rozlehlá, zhruba čtyřúhelníkového půdorysu, na třech stranách chráněná příkrými až převislými srázy. Pouze z přístupové jižní strany bylo nutno vylámat příkop a překlenout ho mostem. Holštejn patřil k velkým hradům, zaujal celou plochu skály a postupně byl po obvodu zastavěn paláci a hospodářskými budovami. Hrad je z pohledu dnešní klasifikace považován za bezvěžový, charakter věže mělo snad jen průjezdní stavení. Na nejohroženějším jihozápadním nároží byla hradba zesílena do podoby oblého „břítu“. Patrně po polovině 14. století došlo k rozšíření hradu, do tohoto období je datován nález blízké vápenické pece. Zásobování vodou se předpokládá potrubím z výše položených pramenů západně od hradu. Podhradní jeskyně *Hladomorna* sloužila – jak název napovídá – patrně temnému účelu. Její portál v severní stěně byl zazděn a jako vchod patrně sloužila branka v této zdi, protože přírodní chodba z hradu je jen obtížně průchodná a sloužila pravděpodobně jen jako odvodňovací kanál z nádvoří. Wankel v 19. století zmiňuje z Hladomorny nálezy lidských kostí a částí oděvů. Využití Hladomorny lze předpokládat především za Voka (III.) Staršího a Voka (IV.) Mladšího, kteří aktivně zasáhli do bojů

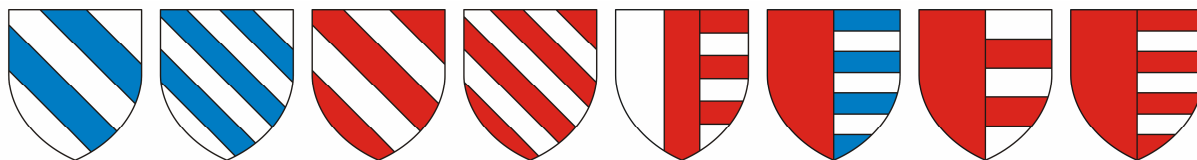
markraběcích válek především na straně Prokopa Lucemburského, roku 1399 jsou uvedeni na dvou listinách jako škůdci na církevním majetku a hrozila jim exkomunikace.



Pokus o rekonstrukci podoby hradu v 1. polovině 15. století, pohled od severozápadu. Kresba Jan Štětina, 2004.

5. Erb trojčáří (trojříčí) a poloutrojčáří

Názvem *trojčáří* či *trojříčí* byl označen erb rozrodu tzv. Drslaviců, kteří pocházeli z Plzeňska, sekundárně ovšem získali majetky i ve východních Čechách. Erb měl údajně charakterizovat tři řeky, které jejich západočeskou otčinou protékají – Vltavu, Otavu a Úhlavu. V ideální podobě ho tvořila tři kosmá břevna ve štítě, ale hlavně ve starší době se vyskytují odchylky – břevna šikmá, břevna dvě či štít dělený na sudý počet polí. Kolísají i tinktury – u téhož rodu se například vyskytují dvě červená kosmá břevna ve stříbrném štítě i tři stříbrná šikmá břevna v červeném štítě. Středověcí „uživatelé“ erbů zřejmě netušili, že 20. století přinese představy o jediné správné definované podobě rodového erbu. Je ovšem otázkou, zda odchylky, známé z pečeti, nelze chápat jako projev potřeby odlišit individuální znamení na typáři nebo zda někdy nejde jen o chybu rytce. A zda tendence mladších dob ke sjednocování nemohla být projevem přizpůsobení se rodové erbovní pověsti či snahou formálně se přihlásit podobným erbem k drslavickému (či jinému) rozrodu. V neposlední řadě



Erby rodů, počítaných k drslavickému rodu. Odleva: 1. Páni z Častolovic asi do r. 1420; 2. Páni z Častolovic asi od r. 1420; 3. Páni z Dobrušky a Opočna; 4. Pánic z Litic a Potštejna; 5. Vladykové Čejkovští z Čejkov; 6. Vladykové Černínové z Chudenic; 7. Erb Švihovských z Rýzemberka na hradě Laufu; 8. Páni z Dolan a páni Švihovští z Rýzemberka (obvyklá podoba). Klenotem jsou vždy orlí křídla, na nichž se opakují tinktury ze štítu.

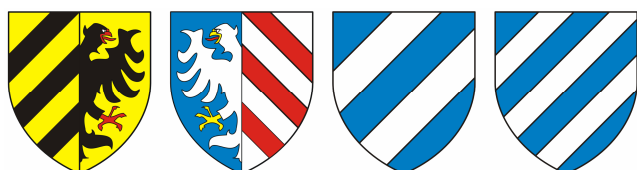
je otázkou, nakolik přesně dostupná heraldická literatura informuje o (nejen) drslavických erbech, když konkrétní zkušenost porovnání pramenů s „literaturovým“ odrazem erbu sovineckého je poměrně tristní. Společným rysem drslavického rozrodu by měla být orlí křídla coby klenot a oblíbenost jména Půta. U Drslaviců se ovšem vyskytuje i varianta, kdy je štít polcený, jedna polovina je prázdná a druhá vodorovně (!) dělená. Tato podoba byla per analogiam nazvána *polo(u)trojčářím*.



Erby vladyckých rodů z Čech – Tučapů z Tučap, Valovských z Úsuší, vladyků z Bernartic a Zvíkova. Klenotem jsou vždy orlí křídla, na nichž se opakují tinktury ze štítu.

Zdá se, že mezi rody počítanými k Drslavicům se nevyskytuje varianta erbu, kdy v polceném štítě je jedna polovina prázdná a druhá kosmo či šikmo dělená (obvykle na šest či sedm polí). I tato existující podoba však spadá pod termín *poloutrojčářím*. Také zde platí, že se u téhož rodu mohou vyskytovat různé varianty geometrického uspořádání. Rody s tímto erbem pocházejí

z okolí Sedlčan a Soběslavi. Patrně i zde jsou společným rysem orlí křídla coby klenot, zajímavé je, že tinktura štítu je v obou polovinách stejná. K uvedeným třem rodům patří i vladykové Hoříčtí z (Dolních) Hořic a vladykové ze Zvěřince, obojí ze stejných končin, u jejich erbů ale neznáme tinktury.



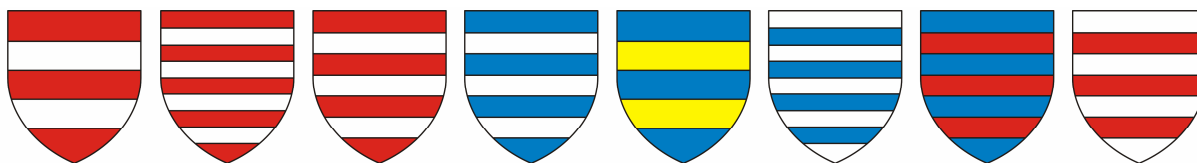
Erby Fremutů z Krásného Dvora, Loreckých ze Lkouše, Přibíků z Otaslavic (Morava) a Konecchlumských z Konecchlumí.

Podobného erbu byly i staré rody, které místo prázdné poloviny měly v tomto poli obecnou figuru – Fremutové z Krásného Dvora (klenot loďka), Lorečtí ze Lkouše (klenot orlí pera). Drslavický erb

pak připomínají např. i znaky vladyků Přibíků z Otaslavic (klenot býčí rohy) a Konecchlumských z Konecchlumí (klenot pštrosí pera). I u těchto rodů platí poznatek o nepravidelnosti – břevna kosmá, šikmá i vodorovná, záměna stran štítu, jiný počet břevna...).

Při hledání podobných erbů nelze zapomenout na ty, které mají šikmé či kosmé pruhy (břevna) v dolní polovině děleného štítu. A ani na mnoho rodů, které mají štít dělený

vodorovně (příčemž je opět doloženo kolísání počtu dělení). I tady by stálo za úvahu porovnat jejich klenoty a původní rodové državy.



Erby rodů s vodorovně děleným štítem. Jde o staré vladycké rody z Čech. 1. Budovcové z Budova (klenot pštrosí pera); 2. Čičovcové z Čičova (korbel s pštrosími pery); 3. Doupovcové z Doupova (orlí křídla); 4. z Chotěmic (husa); 5. Slavatové z Chlumu a Košumberka (toulec s pštrosími pery); 6. Vintířové z Vlčkovic (korbel s pštrosími pery); 7. Zádubští ze Šontálu (orlí křídla); 8. z Třeběle a Zmrzlikové ze Svojsína (orlí křídla). Podobnost by se dala hledat s původním vzhledem erbu moravského rodu „kunštátského“.

Společným rysem výše uvedených erbů je (s výjimkou moravských Přibíků z Otaslavic), že jejich nositeli jsou rody ze starých sídelních oblastí Čech. Nejčastějším klenotem jsou orlí křídla s dělením a tinkturami jako na štítu. Nevyskytuje se klenot v podobě býčích (buvolích) rohů (s výjimkou právě moravského rodu z Otaslavic).

Čerpal jsem hlavně z knihy Jana Pelanta *Erby české, moravské a slezské šlechty* (2013).

6. Hrutovický erb – poloutrojčáří na Moravě

Na Moravě se rovněž vyskytují rody erbu tzv. poloutrojčáří, zahrnuté pod společný název *Hrutovici* (tj. synové – potomci Hrutovi), aniž by ovšem byla dokázána jejich příbuznost. Název dostali podle Hruta, prvního známého nositele erbu, píšícího se po Kněžicích u Jihlavy. Nejstarší pečetě známe z let 1278 a 1279. Štít byl polcený, jedno pole (obvykle pravé) bylo prázdné, druhé pole bylo děleno kosmo (ale i šikmo) na 6 až 7 polí. To navozuje představu příbuzenství s vladyckými rody z oblasti Sedlčan a Soběslavi v Čechách. Na rozdíl od českých rodů, jež měly za klenot orlí křídla, moravští Hrutovici užívali býčí (buvolí) rohy, opakující dělení a tinktury ze štítu. Pokud známe barevnou podobu erbu (bohužel jen u pánů ze Sovince), zaujme, že erb měl tři tinktury, na rozdíl od dvoutinkurových erbů českých vladyků. U Hrutoviců navíc převládalo dělení poloviny na 6 polí, u českých rodů spíše na 7 polí (tedy 3 břevna). Vzhledem k těmto odchylkám soudím, že u moravských rodů neexistovalo povědomí o spřízněnosti s rody českými. A ojedinělé užití jména Půta u pánů ze Sovince i Holštejna zřejmě nelze považovat ani za ideu přihlášení se k rodu Drslaviců.

K tzv. Hrutovicům patřily spíše vladycké rody z Kněžic, z Boleradic a ze Suchohrdel. Teoreticky lze hledat jejich původ právě ve staré sídelní oblasti kolem Boleradic. Kněžice mohly být až pozdějším ziskem, i když zmínka o nich je starší. Tomu by nasvědčoval i název vsi Hrutov v těsné blízkosti Kněžic, může jít o ves založenou kněžickými Hrutovici při

kolonizaci nově získané oblasti. I vlastnická přípona *-ov* svědčí pro relativně mladší založení Hrutova. Rovněž Křižanovice, které získal r. 1318 „mladík“ Vok (viz výše), leží v relativní blízkosti Boleradic.

Druhou skupinou Hrutoviců, u níž nemáme indicie o příbuzenství s výše uvedenými rody, jsou páni ze Sovince, páni z Holštejna (a jejich větev páni z Vartnova) a spíše vladycký rod z Charvát a (Dlouhé) Loučky. Pojí je vzájemné kontakty a držení majetku v okolí Huzové (a Sovince), teoreticky tam mohli proniknout skrze působení ve službách olomouckého biskupa.

O tušeném příbuzenském vztahu pánů ze Sovince a z Holštejna je psáno výše. Na možné příbuzenství těchto rodů s rodem z Loučky (a z Charvát) ukazuje jednak „shodný“ erb (včetně klenotu), jednak jistá „spolupráce“ – 1. září 1353 jsou Vok a Pavel ze Sovince mezi svědky na listině Oneše z Charvát a Loučky; roku 1358 se Pavel ze Sovince stává poručníkem nezletilých dětí zemřelého Oneše z Loučky. Roku 1353 směňuje Vok z Holštejna s Onešem z Charvát polovinu své vsi Hamlíkova na Holštejnsku za části vsí Rudy a Loučky na Sovinecku, druhou polovinu Hamlíkova získává Jan z Loučky po výměně s Vokem za jiný díl Rudy. Zřejmě právě se vsí Rudou lze spojit poněkud záhadného Mikuláše Rudu z Holštejna, zmiňovaného v letech 1436-41.



Pečeti Voka z Huzové (1329) – vlevo 5x kosmo děleno; Voka I. z Holštejna (1334) – vlevo asi 6x kosmo děleno, helm + fafmochy + klenot s dělením levého rohu; Voka I. z Holštejna (1351) – vlevo 5x kosmo děleno, helm + fafmochy + klenot s dělením levého rohu (nejde o stejný typář). In: David Papajík, Páni ze Sovince, Páni z Holštejna.

Až do 16. století známe sovinecký a holštejnský erb jen z pečeti a kamenných artefaktů, tedy v nebarevném provedení. Záslužná kapitola o sovineckém erbu od Karla Müllera je součástí knihy D. Papajíka Páni ze Sovince, odkud čerpám podklady pro další text.

Pokud porovnáme nejstarší pečeti těchto dvou rodů, tak Vok z Huzové má na pečeti (1329) štít vlevo 5x kosmo dělený, Vok I. z Holštejna (1334) celý erb se štítem vlevo nejméně 6x děleným, Vok I. z Holštejna (1351) celý erb se štítem vlevo 5x děleným, Vok I. ze Sovince (1353) jen helm s klenotem (bez štítu) a Pavel ze Sovince (1353) celý erb se štítem vlevo 5x děleným.

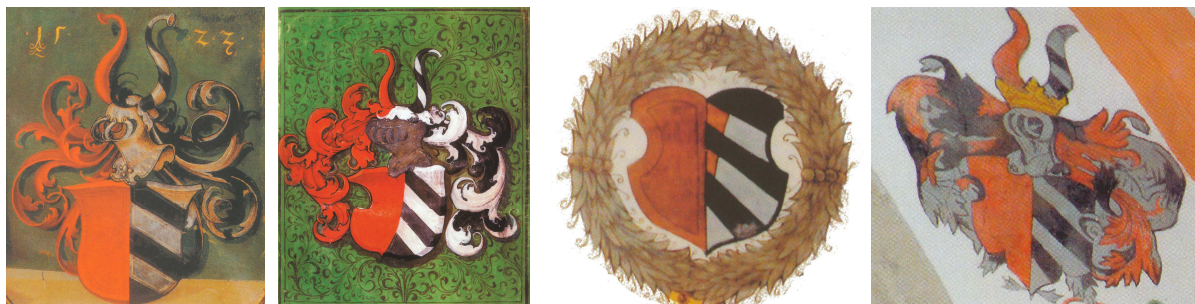
Přehled typářů pánů ze Sovince (s uvedením roku prvního známého použití)			
dělené pole	sklon	počet dělení	kdy, kdo
pravé (13 typářů)	šikmý (11 typářů)	3x	1374 Pavlík IV. ze Sovince
		5x (5 typářů)	1373 Pavel III. ze Sovince 1374 Ješek I. ze Sovince 1393 Ješek I. ze Sovince 1405 Jan II. ze Sovince a Pňovic 1440 Pavel V. ze Sovince
		6x (3 břevna) (5 typářů)	1436 Pavel V. ze Sovince 1446 Albrecht ze Sovince 1450 Pavel V. ze Sovince 1465 Jindřich I. ze Sovince a Pňovic 1489 Jindřich II. ze Sovince a Doubravice
	kosmý (2 typáře)	5x	1407 Petr I. ze Sovince 1414 Petr I. ze Sovince
levé (18 typářů)	šikmý	5x	1517 Heralt IV. ze Sovince a Pňovic
	kosmý (17 typářů)	5x (11 typářů)	1329 Vok z Huzové 1353 Pavel II. ze Sovince 1371 Pavlík IV. ze Sovince 1407 Pavel V. ze Sovince 1414 Heralt I. ze Sovince 1416 Pavel V. ze Sovince 1486 Jan II. ze Sovince a Pňovic 1508 Vok IV. ze Sovince a Pňovic 1508 Heralt IV. ze Sovince a Pňovic 1517 Vok IV. ze Sovince a Pňovic 1535 Ješek IV. ze Sovince a Pňovic
		6x (3 břevna) (6 typářů)	1446 Hynek ze Sovince a Pňovic 1452 Vok II. ze Sovince a Helfštejna 1464 Půta I. ze Sovince a Doubravice 1467 Jaroslav ze Sovince 1489 Jiří I. ze Sovince a Pňovic 1521 Petr II. ze Sovince a Doubravice
helm s klenotem bez štítu			1353 Vok I. ze Sovince

Pokud porovnáme typáře pánů ze Sovince (podle textu K. Müllera), pak dojdeme k zajímavým závěrům – i když je třeba k nim přistupovat obezřetně, protože přehled typářů není úplný, některá vyobrazení mohou být ovlivněna i chybou rytce či jeho zručností (především počet dělení?!), může se projevit snaha po individuálním odlišení pečeti nebo může být nepřesně interpretován nezřetelný otisk:

- a) První (nejstarší) typáře měly 5x kosmo dělené levé pole.
- b) Výrazně převažuje kosmé dělení levého pole a zrcadlové šikmé dělení pravého pole. Další dvě zrcadlové podoby (šikmé dělení vlevo či kosmé vpravo) jsou ojedinělé.
- c) Převažuje dělení na 6 pruhů. Tři břevna (7 pruhů) – v jednom či druhém poli – nesly jen typáře v relativně ohraničeném období let 1436-89.

d) Po r. 1500 se vyskytuje (s jedinou výjimkou) již jen 5x dělené levé pole – tedy návrat k nejstarší variantě.

e) U některých jednotlivců lze vidět postupné užití různě provedených typářů – např. Pavel V. ze Sovince má na pečetích tři různá provedení geometrického dělení štítu.



Barevné provedení erbu pánů ze Sovince z 1. poloviny 16. století: 2x erb Voka IV. Pňovského ze Sovince z Moravských zemských desk, 2x Žofie Ledecké ze Sovince z kostela v Ledči nad Sázavou. In: David Papajík, Páni ze Sovince.

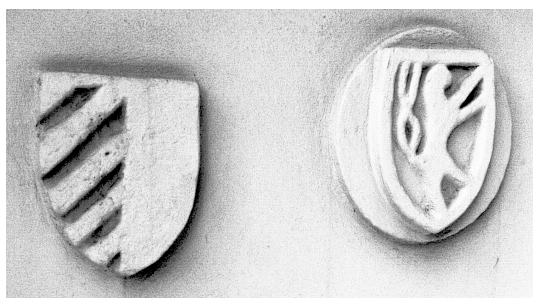
Barevné doklady sovineckého erbu ze 16. století potvrzují příklon k 5x dělenému levému poli. A srovnání s kamennými artefakty pak napovídá, že stříbro bylo pravděpodobně



Erby Ješka IV. Pňovského a Žofie Ledecké, dokládající, že stříbrné pruhy byly znázorněny zvýšeným reliéfem. V případě Žofie jistě a v případě Ješka pravděpodobně jde o sepulkrální památky. In: David Papajík, Páni ze Sovince.

(i na pečetích?!) znázorněno vystouplým reliéfem – snad jako cennější kov (oproti snížené méně cenné černé barvě). Platí to, i když vezmeme v potaz, že Žofie Ledecká ze Sovince měla prohozené tinktury kosmých pruhů. Za povšimnutí stojí zvláštní barevnost přikryvadel na Žofiině erbu. Všechny tři doklady barevnosti Žofiina erbu ovšem zřejmě vznikly až po její smrti, proto spolehlivěji působí barevnost erbu Voka IV.

Pňovského, které vznikly za jeho života a jsou zachyceny v „přísně úředních“ zemských deskách. Erb pánů z Holštejna (či jejich vartnovské větve) bohužel barevně doložen nemáme.



Sovinecký a valdštejnský (?) erb na vnější straně zdi kostela v Otaslavicích. Foto Petr Málek.

V neposlední řadě o podobě sovineckého erbu vypovídají kamenné erbovní desky. Na bergfritu hradu Sovince se nachází v sekundární poloze znak se štítem vpravo 5x šikmo děleným, stejný znak je nad pátou branou Sovince. Typáře s touto podobou pocházejí z let 1373-1440. Nepovšimnutou památkou je štít s pravým polem 9x (!) šikmo děleným z otaslavického kostela. Podle D. Papajíka

z rodu otaslavických vladyků pocházely hned tři manželky pánů ze Sovince: Anežka (manželka Voka I. ze Sovince, doložená 1353-56), Kateřina (m. Pavel III. ze Sovince a Rašovic, 1353-56) a Klára (m. Pavel II. ze Sovince, 1356), což by mohlo vysvětlit původ a stáří hrutovického erbu v Otaslavicích.

Přehled typářů pánů z Holštejna (velmi omezený výběr)			
dělené pole	sklon	počet dělení	kdy, kdo, poznámka
pravé	šikmý	5x	1376 Půta z Holštejna a Zdounek (sudé pruhy vyvýšené)
levé	kosmý	5x	1329 Vok z Huzové (liché pruhy vyvýšené) 1351 Vok I. z Holštejna (liché pruhy vyvýšené) 1374 Vok II. z Holštejna (sudé pruhy vyvýšené) 1385 Štěpán I. z Holštejna a Vartnova (sudé pruhy vyvýšené) 1416 Vok IV. z Holštejna (liché pruhy vyvýšené, vpravo gotická minuskula „h“)
		6x (3 břevna)	1334 Vok I. z Holštejna (3 vyvýšená břevna) 1374 Ješek Kropáč z Holštejna (3 vyvýšená břevna) 1385 Vok III. z Holštejna (3 snížená břevna; nebo možná 5x dělený – liché pruhy vyvýšené)

Pokud uděláme podobné srovnání typářů pro pány z Holštejna, je vzhledem k velmi omezenému souboru vzorků problematické činit závěry. Výběr vychází z pečeti publikovaných v knize D. Papajíka Páni z Holštejna. Pokud tento kvantitativní nedostatek

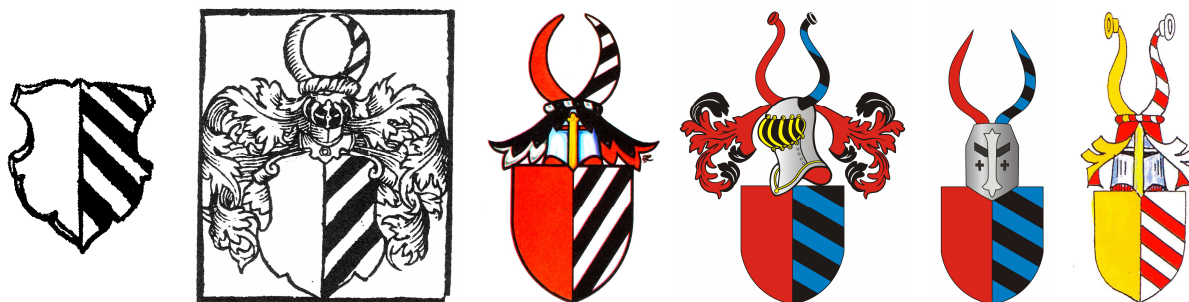


Nápadná shoda v otiscích typářů Voka I. z Holštejna (1351) a Voka III. z Holštejna (1385). In.: D. Papajík, Páni z Holštejna.

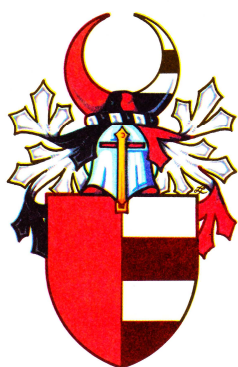
pomineme, vyjde nám, že na pečetích pánů z Holštejna se vůbec nevyskytuje kosmé dělení vpravo či šikmé vlevo, že pravé pole je dělené v jediném případě. Zajímavá je nápadná shoda mezi otisky typářů na pečetích Voka I. (1351) a Voka III. (1385).

Má-li pravdu D. Papajík – a Vok z Huzové je totožný s Vokem I. ze Sovince – pak by r. 1329 užíval typář s 5x děleným levým polem štítu a r. 1353 helm s klenotem bez štítu.

Kloním se ale k tomu, že Vok z Huzové je totožný s Vokem z Holštejna (1321, 1334), který přenechal državy na severní Moravě mladšímu bratru Pavlovi a přesídlil na Holštejnsko, získané od Jindřicha z Lipé. Na holštejnském typáři (1334) má oproti huzovskému (1329) celý erb včetně helmu, klenotu a přikryvadla, štít má v děleném poli o jeden pruh více.



Zobrazení hrutovického erbu v literatuře, nemající patrně oporu ve skutečných podobách. Odleva – erb pánů z Vartnova (in B. Paprocký, Zrcadlo, 1593), erb pánů ze Sovince (in B. Paprocký, Zrcadlo, 1593), erb pánů ze Sovince (J. Louda, in České erby), erb pánů ze Sovince v erbovníku z r. 1571, erb Hrutoviců podle J. Pilnáčka (in Staromoravští rodové), erb pánů z Holštejna se zcela nepodloženými tinkturami (in M. Mysliveček, Velký erbovník I).



Vyobrazení erbu pánů ze Sovince v heraldické literatuře rozebral podrobně K. Müller (in Páni ze Sovince). I nejnovější publikace Erby české, moravské a slezské šlechty (J. Pelant, 2013) přináší kresbu přesně podle J. Loudy, i když v textu se konstatuje, že „někdy byla břevna kosmá“. Zajímavé je, že ke zkreslení došlo ještě za života posledního příslušníka rodu, Jana, který zemřel 1580-1581.

Erb vladýků z Víckova
(J. Louda, in: České erby).

Závěrem je asi nutno zmínit, že nápadnou podobnost s tzv. hrutovickým erbem vykazuje erb vladýků z Víckova na Tišnovsku, čehož si povšiml už J. Pilnáček. Současná literatura však o možném příbuzenství neuvažuje.

7. Počátky hrutovických rodů z Holštejna, ze Sovince a z Loučky

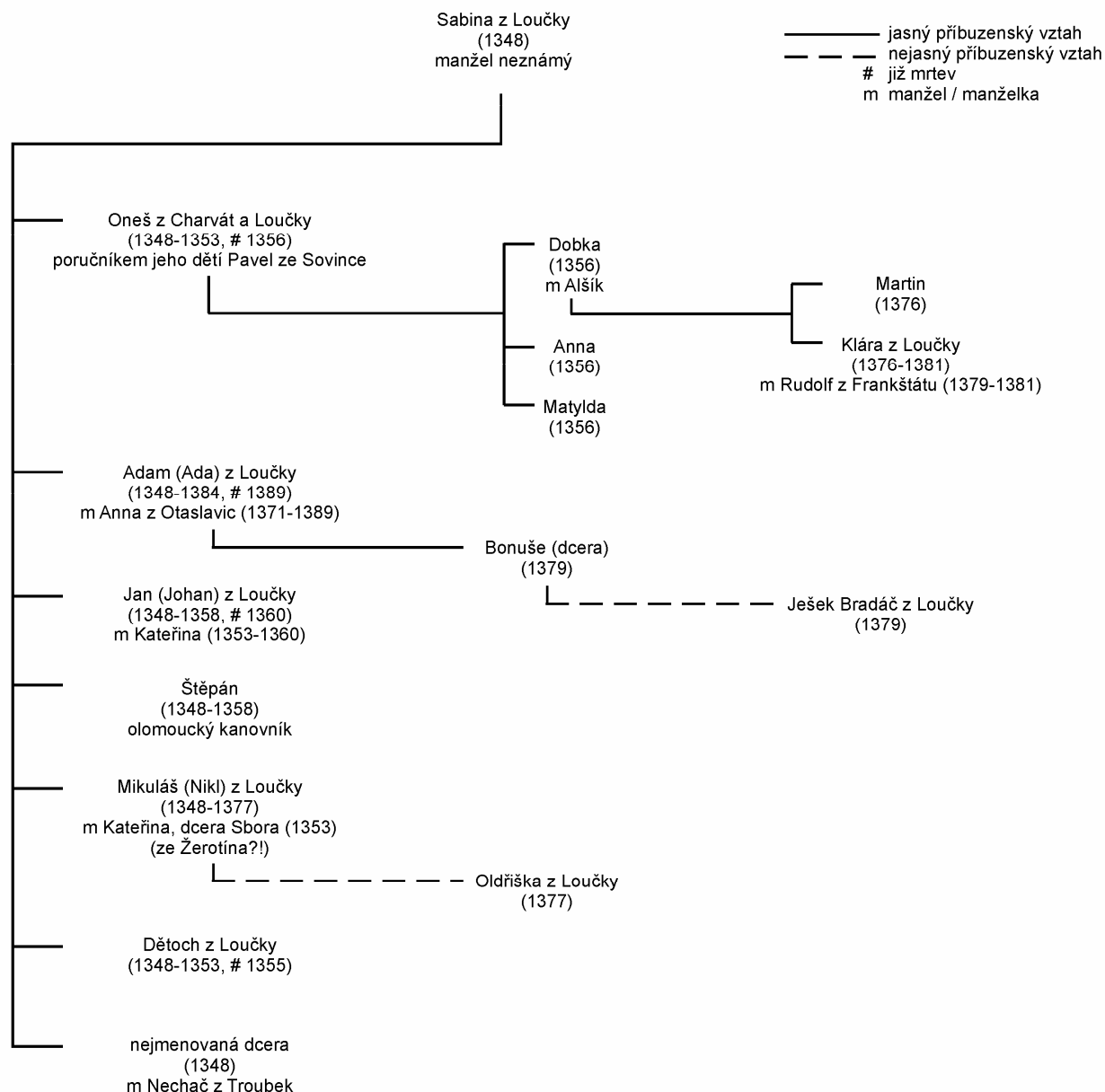
Jak jsem konstatoval výše, z pramenů (převážně 14. století) je zřejmá příbuznost v nadpise uvedených tří rodů, indikovaná nejen stejným (podobným) erbem, ale i držním majetků v okolí Sovince a poměrně častými právními vztahy (prodeje, spolky, poručnictví, svědectví), přičemž nemáme doklad o vzájemných sňatcích, které by tyto vazby mohly vysvětlit. Pravděpodobným řešením je povědomí o společném původu, který znemožňoval sňatky a současně byl motivací ke spolupráci.

„Nejjednodušším“ je popsat rod z Loučky, který držel kromě dnešní Dlouhé Loučky i blízkou Rudu. Jednotliví členové mohli získat majetek i jinde (např. Charváty). Zaujeme podobnost jmen (Nikl, Dětoch) a relativně časté kontakty s rody ze Žerotína a ze Šumvaldu (tj. Šonvaldu, Čistého Slemene). S rodem ze Žerotína je zřejmě pojil i sňatek, podobně byli zřejmě přes nevěsty z otaslavického rodu spříznění s rodem ze Sovince.

Právě oni (Oneš a Jan) směnili s Vokem z Holštejna své podíly v Rudě, Vok tím získal možnost dolování v této oblasti.

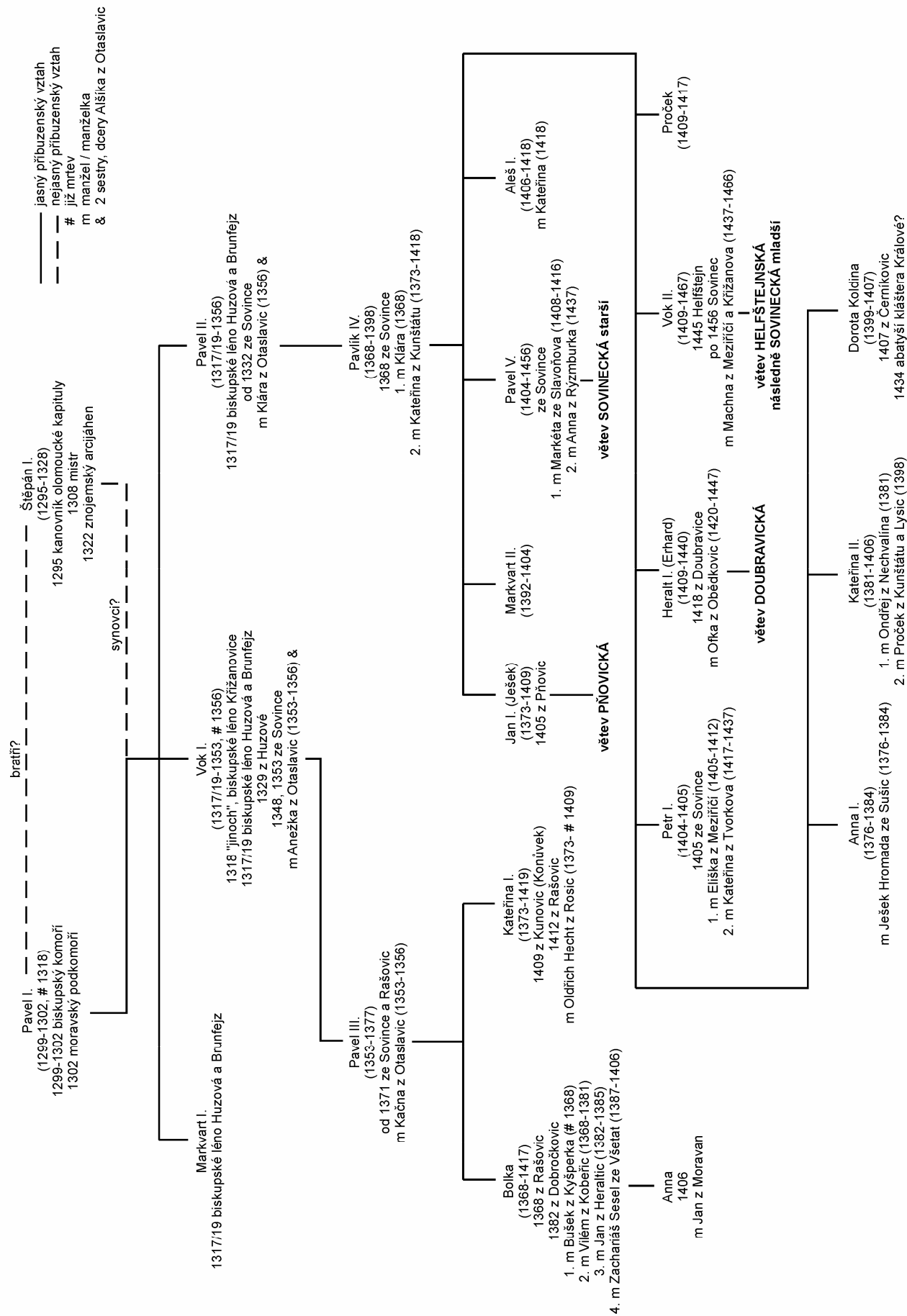
Z roku 1348 známe šestici loučských bratří a jejich matku Sabinu, neznáme ovšem otce. Bylo by lákavé považovat je za potomky ojedinele zmíněného biskupského leníka Markvarta (1317/1319), ale tomu nenasvědčuje absence „očekávaných“ jmen Markvart, Pavel, Vok. Vyskytuje se jen další typické jméno, Štěpán.

Rodokmen rodu z Loučky (dnes Dlouhá Loučka, dříve též Longendorf či Longavilla)



Podstatně komplikovanější je situace s pány ze Sovince a jejich vzájemné vztahy s pány z Holštejna v době kolem poloviny 14. století. Nad opakovaným tvrzením D. Papajika v knihách Páni ze Sovince i Páni z Holštejna, že příbuzenskou vazbu nelze nalézt, se vznášely od počátku pochyby, „úhelným kamenem“ je pravdivost jeho tvrzení, že Vok (I.) z Holštejna

Rodokmen rodu ze Sovince (D. Papajík)



Rodokmen pánů ze Sovince v prvních 4 generacích podle Davida Papajíka. In: Páni ze Sovince.

(1321, 1334) nemůže být totožný s Vokem z Huzové (1329) a nemůže tedy být totožný ani s Vokem, bratrem Pavla ze Sovince (1332).

Prošel jsem všechny D. Papajíkem zmiňované prameny (a našel i další) a došel jsem k přesvědčení, že řeč pramenů někdy interpretoval jednoznačně, ačkoliv připouštěla více možných výkladů (a tedy řešení).

Klíčem ke všemu je zřejmě zařazení osoby Voka z Huzové (1329). Zdá se být jisté, že je totožný s Vokem z trojice bratří Markvart – Vok – Pavel, kteří jsou uvedeni jako lenní držitelé Huzové a Brunfejzu (a příbuzní Mistra Štěpána) v dokumentu olomouckého biskupství, který vznikl v letech 1317-19.

Otázkou je ovšem totožnost s Vokem, synem moravského podkomoří Pavla, který obdržel od biskupa r. 1318 Křižanovice na Vyškovsku – proč by tento Vok byl r. 1318 identifikován pomocí otce Pavla, ale v soudobém dokumentu z let 1317-19 (spolu s bratry) daleko neurčitěji, jako příbuzný Mistra Štěpána? Co by naopak svědčilo pro totožnost, je obliba jména Pavel v prvních generacích holštejnského a především sovineckého rodu. S jistotou tyto dva Voky (1318, 1329) ztotožnit nelze.

Nejasný je i výklad textu v listině z r. 1318, již jsou Křižanovice uděleny „*de strenuo iuveni Wockone filio quondam domini Pauli camerarii Moravie*“. D. Papajík výraz „*de... iuveni Wockone*“ přeložil jako „*jinochu Vokovi*“, což svádí k interpretaci, že stál na hranici tehdejší zletilosti (kolem 15 let). Ovšem v soudobém soupisu lén z let 1317-19 jsou jako držitelé významných okrsků Huzové a Brunfejzu uvedeni bratří Markvart, Vok a Pavel – Pavel byl tedy nejmladší, ale zjevně již rovněž zletilý. Navíc výraz „*de iuveni*“ může znamenat nejen „*jinochu, mladíkovi*“ – ale i „*mladému*“, což už je poněkud neurčitější. A celé spojení „*de strenuo iuveni Wockone*“ lze chápat jako „*udatnému mladému Vokovi*“, takže může jít i o zdůraznění, že Vok vynikal navzdory svému mládí statečností. Předpokládám však, že „*strenuus*“ je spíše naznačením nižšího šlechtického stavu, zárodkem pozdějšího označení „*strenuus miles*“, tedy „*statečný rytíř*“. Třetí možnost, že by šlo o použití slova *iuvenis* (jinoch) v intencích dělení lidského věku podle Isidora ze Sevilly, je podle M. Wihody v dokumentu této datace a určení zcela vyloučená. Shrnutí – Pavlův syn Vok byl v r. 1318 jistě mladý, ale přesné závěry o jeho věku činit nelze a ani není jisté, že je totožný s Vokem z Huzové – a že tedy patří mezi předky pánů ze Sovince.

Podle D. Papajíka držel po Vokovi z r. 1318 Křižanovice i jeho syn Pavel (III.) ze Sovince a Rašovic. To by byl silný argument pro jednoznačné zařazení Voka (1318) do rodu pánů ze Sovince, jenže pro toto tvrzení neuvádí žádný doklad. Osobně jsem v pramenech

(Zemské desky, Knihy pŕuhonné a nálezové, moravský kodex) nenalezl ani potvrzení toho, že by Pavel ze Sovince a Rašovic držel Křiřanovice, ani toho, že by byl synem (nějakého) Voka.

Rovněř přiřazení Pavla (III.) ze Sovince a Rašovic k otci Voku (I.) a Pavlíka (IV.) ze Sovince k otci Pavlu (II.) ze Sovince z pramenů explicitně nevyplývá. Nepodložené je i tvrzení, že Vokova manželka Aneřka z Otaslavic prodala *svému synu* Pavlu z Rašovic své podíly ve vsích Sudkov a Studénka – tento prodej je v pramenech doložen, nikoli však vztah matka – syn.

Pochyby budí, že by Pavel (III.), syn starřího Voka (I.), opustil bohaté sovinecké panství a odeřel budovat nové, chudří panství rařovické, zatímco „rodný“ Sovinec by připadl Pavlíkovi (IV.), synovi mladřího Pavla (II.).

A zvlářtní by byla i radikální proměna typáře u Voka (I.) – jako Vok z Huzové by r. 1329 uřival typář s 5x děleným levým polem řtítu (bez helmu a klenotu) a jako Vok (I.) ze Sovince r. 1353 naopak pouze helm s klenotem bez řtítu.

Po prostudování pramenů se proto kloním k jinému řešení rodokmenu, které je alternativou k výře uvedenému řešení D. Papajíka.

Nepovařuji (na rozdíl od D. Papajíka) za náhodné, že se Vok z Huzové r. 1329 objevuje jako svědek na listině moravského zemského hejtmana Jindřicha z Lipé, považuji to za důkaz jejich blízkosti, která se projevila i (postupným) převodem holřtejnského panství z pánů z Lipé na tohoto Voka. Povařuji za pravděpodobněřší, že Vok z Holřtejna je jedním ze tři bratrů (Markvart, Vok, Pavel) ze soupisu lén z r. 1317-19, než že by se držitel tak rozlehlého panství objevil v pramenech bez možnosti jeho zařazení ke známým postavám.

V holřtejnském rodu je typickým jménem Vok (podle zakladatele této starří větve), zatímco u mladří sovinecké větve je typickým jménem Pavel (opět podle zakladatele). Zajímavá je i reciprocita jmen – první dva synové Voka I. z Holřtejna nesou jména Pavel a Vok, synové Pavla ze Sovince se jmenují Vok a Pavel – tedy starří ze synů po strýci, mladří po otci.

Jelikoř páni z Holřtejna byli starří větví, jsou ve svědeckých řadách či v zápisech ze zasedání zemského soudu uváděni v prvních letech před pány z mladří větve sovinecké.

Po pročetní zápisů především v první knize zemských desk olomouckých se domnívám, že i další členové sovineckého rodu jsou v poněkud jiných vztazích, než uvádí D. Papajík. Předpokládám, že poslední zmínka o Pavlu (II.) ze Sovince je z r. 1332, že s neznámou manželkou zanechal dva syny – starřího Voka a mladřího Pavla. Vok se poprvé zmiňuje 1348, spolu s Pavlem pak r. 1353. Vok zemřel zřejmě velmi mladý, r. 1356 je již po smrti, jeho žena Aneřka z Otaslavic vložila do desk spolek na své jmění s *jeho* (tj. Vokovými) třemi

děťmi – dvěma dcerami (staršími?) a synem (mladším?). Překlad „s jeho třemi dětmi“ je ovšem sporný – v originále zní formulace „*cum tribus pueris eius*“, což může znamenat rovněž „s jejími třemi dětmi“. To, že není použita formulace „se svými třemi dětmi“ (*cum tribus pueris suis*), zapadá do koncepce mého alternativního rodokmenu – Anežka byla druhou Vokovou manželkou, děti pocházely z prvního manželství s neznámou ženou – a proto si Vokův syn Pavlík mohl vzít za manželku Kláru z Otaslavic, sestru své nevlastní matky Anežky. Vokovy dvě (nejmenované) dcery jsem už dále v pramenech nenašel.

Synem Voka ze Sovince (synovce Voka z Huzové a Holštejna) nebyl podle mého přesvědčení Pavel ze Sovince a Rašovic (ten byl jeho mladším bratrem), ale Pavlík ze Sovince. Pak je logické, že Sovinec zůstal Pavlíkovi, jedinému synu staršího Voka, zatímco Vokův mladší bratr Pavel byl nucen si hledat jiné působiště – a našel ho v Rašovicích a okolí. Je zajímavé, že Pavlík je uváděn v pramenech jako pán (*dominus*), zatímco jeho strýc Pavel ne jednou jako rytíř či statečný rytíř (*miles, strenuus miles*).

Již zmíněná Pavlíkova žena Klára z Otaslavic byla sestrou Anežky. D. Papajík ji považuje za manželku Pavla se Sovince (1317/19, 1332), Pavlíkovu manželku Kláru považuje za jinou osobu. Pro to, že jde o jedinou Kláru (a to manželku Pavlíka), svědčí zápisy v zemských deskách ohledně Pňovic – r. 1353 mají sestry Anežka a Klára z Otaslavic zapsáno dědictví po otci Alšíkovi mj. na Pňovicích, r. 1356 jej zapsán spolek Kláry ze Sovince s jejím manželem Pavlem a jeho (?) dětmi (*cum Paulo suo marito ac eius pueris*), r. 1368 Pavlík zapsal své ženě Kláře věno na Pňovicích, r. 1398 pak i věno své druhé ženě Kateřině z lysické větve Kunštátů – proti tomuto zápisu podaly námitku tři Pavlíkovy žijící děti z prvního manželství (Ješek, Kateřina, Dorota Koldina – sestra Anna už asi byla po smrti) s argumentem, že mají na Pňovice nárok po své matce. Pňovice tedy sovineckému rodu přinesly otaslavické nevěsty (a mohlo to být i motivací k sňatku otce Voka a syna Pavlíka s oběma sestrami), ves se nakonec stala sídlem Ješka, jenž si je nárokoval po matce a od něhož se odvíjí jedna z hlavních rodových větví.

Anežka a Klára z Otaslavic měly ještě dvě sestry – Bolku, jež byla mniškou u sv. Kláry v Olomouci, a Helenu, jež je už r. 1351 zmíněna jako vdova po Milíčovi z Náměště. Jejím dalším manželem se stal šternberský purkrabí Bolek z Huzové (doklad r. 1353). Právě tento sňatek spolu s huzovským predikátem mne vede k domněnce, že může jít o dalšího člena hrutovického rodu, snad syna Markvartova. Bolek by mohl být i třetím synem Pavla ze Sovince (1332).

Z Otaslavic měl manželku (doloženou r. 1353) i Pavel ze Sovince a Rašovic. Jmenovala se Kačna (Kateřina) a mohla by být sestřenicí Anežky, Kláry, Heleny a Bolky – její otec

Mikeš Morava byl r. 1353 již po smrti, otec čtveřice sester Alšík z Otaslavic je uveden jako mrtvý rovněž r. 1353.

Nutno dodat, že po Otaslavicích se nepsal jen jeden rod. A že datace ze zápisů v zemských deskách je jen orientační, protože vklady byly často zapisovány i s mnohaletým odstupem, takže i osoby již mrtvé mohou v zápisech figurovat jako (zdánlivě) žijící.

Pokud jde o sovineckou dvojici Pavel – Pavlík (strýc a synovec), toto rozlišení jmen se ustálilo až po několika letech. Roku 1356 je zapsána Klára s manželem Pavlem (jde o Pavlíka), roku 1353 Anežka prodává polovinu Sudkova a Studénky (dnes Dolní Studénky) Pavlovi mladšímu (*Paulo Juniori*) ze Sovince (jde o Pavla, asi pro odlišení od otce – ještě žijícího?!). Po smrti Pavla z Rašovic a po dospění Pavlíkova syna Pavla se situace mění – v pramenech můžeme náhle najít Pavlíka jako Pavla – a jeho syna jako Pavlíka.

Páni ze Sovince jsou příbuzensky provázáni nejen s rodem (rody?) z Otaslavic, ale i s lysickou větví pánů z Kunštátu. Podle rodokmenu M. Plačka (in: Páni z Kunštátu) zřejmě hned čtyři z osmi lysických sourozenců vstoupili do příbuzenských vazeb s pány ze Sovince. Ješek Puška měl za manželku Annu z Otaslavic; Procek (Proček) za druhou manželku Kateřinu ze Sovince, dceru Pavlíka a Kláry; Skonka se provdala za Mikšíka z Otaslavic; Kateřina se stala druhou ženou Pavlíka ze Sovince.

Snad právě skrze příbuzenství s pány ze Sovince (potažmo s rodem z Otaslavic) lze vysvětlovat i prameny doložené vztahy pánů z Holštejna s rodem Hechtů z Rosic a s rodem z Konice. Naopak ani spříznění s lysickými Kunštáty nezabránilo tragédiím – vzájemnému vypalování vesnic a okrádání poddaných mezi Janem Puškou z Kunštátu na Otaslavicích a Voky z Holštejna na sklonku markraběcích válek.

8. Neoficiální užívání hrutovického znaku obcí Holštejn



Úřední deska OÚ Holštejn v r. 2014.

Překvapivé je, že v obci bylo znám typář z r. 1850, ale obec ho pro svou prezentaci nevyžívala. Naopak již desítky let byl jako neoficiální obecní symbol používán znak hrutovický, buď ve zjednodušené podobě bez přikryvadel (podle Pilnáčka), jako úplný znak či ve formě pouhého štítu. Snad proto, že laická veřejnost nezná význam heraldického šrafování, nepromítlo se Pilnáčkovo černobílé šrafované zobrazení i do barevné podoby, kde by levé pole bylo dělené černo-modře (vím o jediné výjimce). Pokud je mi známo, obec užívala jen barevné provedení s polceným štítem, vpravo



Kombinace
Pilnáčkovy
kresby a erbu
Žofie
Ledečské

červeným. Levé pole bylo nejčastěji stříbrné se třemi černými břevny (původně vlivem Loudovy kresby spíše šikmými, v posledním období s vhodnějšími kosmými), ovšem na internetových stránkách obce či v kalendářích se nedávno objevila i variace na Pilnáčka s levým polem 5x černo-stříbrně děleným (tedy podle erbu Žofie Ledečské)! Zásahu na upevnění používání hrutovického erbu má občanské sdružení Phoenix, jehož prvotní snahou byla záchrana ruin hradu Holštejna, ale postupně svoje aktivity rozšířilo i do dalších oblastí. Toto sdružení prezentovalo jako nejslavnější období dějin Holštejna éru rodu Voků z Holštejna.

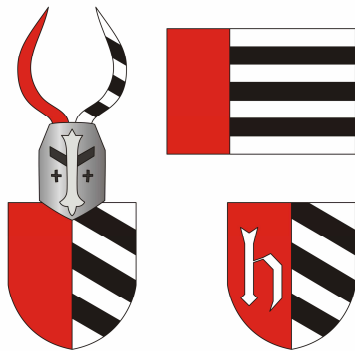


Znak o. s. Phoenix.

Protože jsem měl zkušenost, že po několika letech užívání jakéhokoli symbolu se s ním řada občanů ztotožní, kontaktoval jsem už v r. 2004 tehdejšího holštejnského starostu s nabídkou na zpracování návrhu znaku a vlajky obce, ale řešení této záležitosti tehdy nebylo podstatné ve srovnání s naléhavějšími problémy obce. Hrutovický erb se ovšem tím pádem mnoho dalších let „zabydloval“ ve vědomí občanů.

9. První úvahy a návrhy z r. 2013

Poprvé jsem se sešel se zastupiteli Holštejna v lednu 2013, přítomen byl i pan Marek Bejček, předseda o. s. Phoenix, který předložil svoje návrhy. Šlo o hrutovický erb s helmem a



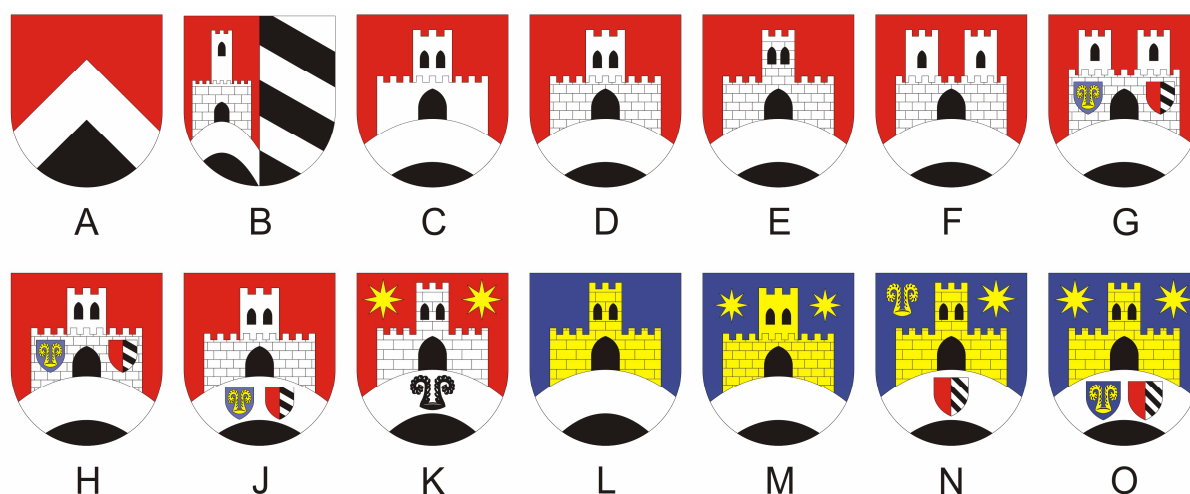
Návrhy M. Bejčka

klenotem (či bez nich), případně doplněný o gotickou minuskulu „h“ v pravém poli – tato litera měla více symbolizovat Holštejn, idea byla převzata z pečeti Voka IV. z Holštejna, který byl nejvýraznější postavou hrutovických Holštejnů. Návrh se od Vokovy pečeti lišil jen počtem dělení levého pole – na Vokově pečeti bylo dělené 5x, pravděpodobně stříbrno-černě. Vlajka byla korektně odvozena ze znaku. Upozornil jsem, že se dnes nové znaky udělují jen

neúplně (pouze štít se znamením), že litery jsou podle názoru expertní komise nežádoucí a že je do jisté míry nekorektní přivlastnit si erb šlechtického rodu, byť vymřelého, když nejsou doklady, že by tento rod dané obci svůj erb coby znak či pečetní znamení udělil.

V následné diskusi se zastupiteli jsme se všichni shodli, že nejcharakterističtějším symbolem Holštejna je právě hrad Holštejn (resp. hradní ruiny). Až za ním následovalo krasové propadání Nová Rasovna, hradní skála, podhradní jeskyně Hladomorna, mlýny, lesy přírodní rezervace. Ukázal jsem pečeť z r. 1850 s tím, že hrad považovali za nejvýraznější

symbol (tehdy) nové obce i předkové a vyslovil své přesvědčení, že by ve znaku Holštejna měl být právě hrad Holštejn na skále s podhradní jeskyní, neboť jde o nejznámější symbol



Prvotní podklady k diskusi o podobě holštejnského znaku.

Holštejna, respektuje znamení z nejstarší obecní pečeti a je to znamení dvojnásob mluvící – jednak mluví hrad Holštejn, jednak samotný název Holštejn je odvozen od skály s jeskyní.

Výše uvedený obrázek ukazuje hledání optimální podoby znaku. Prvotním nápadem bylo vyjít ze „zažitých“ sovineckých tinktur – stříbra, červené a černé. Jako druhá možnost se nabízelo využít rogendorfského erbu, resp. 1. a 4. čtvrtiny převzaté od vymřelých Wildhausů – zlaté hvězdy nad zlatou hradbou v modrém poli.

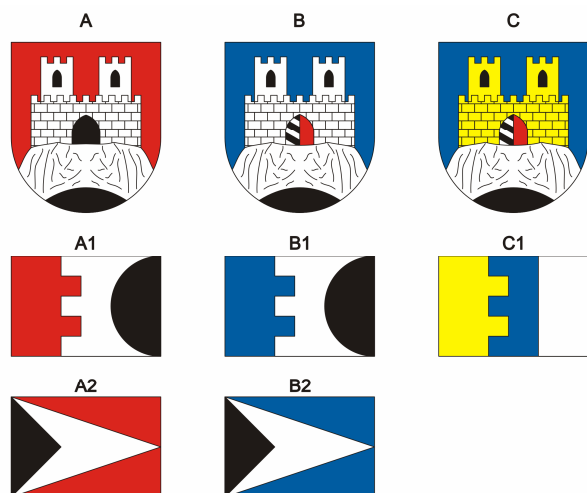
Čistě geometrické řešení (var. A) by sice rovněž vystihovalo holštejnský hrad na skále s hladomornou, ale pro současné obce jsou patrně znaky bez obecných figur těžko přijatelné. Varianta B vznikla jen pro ilustraci, jak nevhledně (opticky nevyváženě) by mohlo dopadnout příliš násilné lpění na hrutovickém erbu v co nejpůvodnější podobě. Váhal jsem, zda nakreslit hrad s jednou či dvěma věžemi – dvě věže se více blíží podobě na typáři z roku 1850, jedna věž předpokládané historické podobě – tzv. bezvěžový hrad, ovšem s branskou věží. A jak umístit věž (věže) vůči hradbě a jak řešit kvádrování zdiva.

Za úvahu také stálo, jaké rody a jakou formou připomenout – kromě hrutovických Holštejnů se nabízel rod erbu beraních rohů, který se stal zakladatelem holštejnského panství, přivedl kolonisty, stál u zrodu desítek vsí i samotného hradu Holštejna. Z novodobé historie pak Rogendorfové, kteří založením panského dvora položili základ k obnově zaniklé vsi. Samotnou obnovu provedli Salm-Reifferscheidtové. Při následné diskusi na toto téma se zastupiteli se ukázalo, že zájem – zato však velmi silný – je toliko o připomenutí hrutovicko-sovineckého erbu, v představách pevně spojeného s Voky s Holštejna. Vlastnické štítky byly nakonec zavrhnuty úplně, když mi PhDr. K. Müller sdělil, že je dnes expertní komise považuje spíše za nežádoucí.

Posledním otazníkem bylo, zda pro znázornění skály využít heraldickou figuru vrch (návrší), která má definovanou podobu, nebo jako obecnou figuru „skálu“, jež poskytuje kreslířům volnější prostor. Jelikož se holštejský hrad nachází na výrazné ploché skále, která ze tří stran vystupuje nad okolí strmými až kolmými svahy, zvolil jsem nakonec skálu.

10. Tři varianty představené veřejnosti v únoru 2013

Ve snaze „zachránit“ chtěný hrutovicko-sovinecký erb mne napadlo využít ho v otočené poloze jako zavřenou hradní bránu. Předložil jsem barevné provedení A odvozené ze



sovineckých tinktur a C odvozené z tinktur rogendorfských. Zastupitelé doporučili zpracovat i variantu B s modrým štítem a stříbrným hradem – ta nakonec vyšla v testovací anketě mezi ne-holštejskými jako nejlíbivější. Na doporučení PhDr. Müllera nebyla „sovinecká“ brána použita ve variantě A – jednak jako nadbytečná (sovinecké tinktury jsou již použity), jednak aby nebudila dojem brány napůl prázdné.

Varianty schválené zastupiteli k předložení občanům.

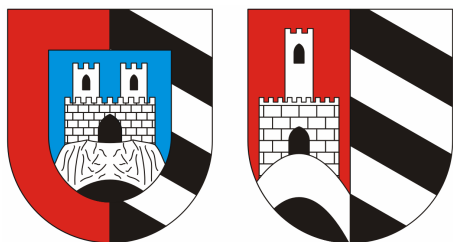
Pokud jde o vlajku, konzultoval jsem návrhy s PhDr. Zbyškem Svobodou. Mou ideou byly vlajky s dvojitým klínem (A2, B2), PhDr. Svoboda doporučil řešení označené A1, B1. Jeho řešení bylo výrazně výstižnější, ale na zastupitele pro svou neobvyklost působilo rozpačitě.

Tři varianty uvedené na obrázku byly schváleny zastupiteli a předloženy občanům Holštejna spolu s doprovodným komentářem ve zpravodaji 1/2013 na přelomu ledna a února.

11. Veřejná prezentace 25. února 2013 a následný vývoj

Uvedeného dne proběhla veřejná prezentace tří zvolených variant. Na úvod jsem vysvětlil obecné zásady heraldiky a vexilologie, pak obecné principy návrhů obecních znaků a vlajek, nakonec zdůvodnění předložených návrhů. Následovala relativně vzrušená debata, přičemž téma obecní vlajky v ní bylo zcela opomenuto, diskutovalo se pouze o znaku. Někteří jednotlivci si přáli zachovat hrutovicko-sovinecký znak v jeho ryzí podobě. Zvláštní úlohu sehrál přítomný člen Moravské genealogické a heraldické společnosti (není občanem Holštejna), který se mne snažil přesvědčit, že bezproblémovým ideálem by byl právě sovinecký erb. Nakonec nastala všeobecná shoda, že by byla vhodná varianta znaku A, ovšem jen když bude doplněná o „sovineckou“ bránu. Slíbil jsem, že průchodnost tohoto řešení

zkonzultuji s PhDr. Müllerem, člen MGHS slíbil přítomným, že totéž zkonzultuje s PhDr. Ivanem Štarhou – a dá vědět.



Varianty znaku údajně doporučené PhDr. Štarhou při konzultaci se členem MGHS.

Nepřekvapilo mne, že ona konzultace zřejmě proběhla v jiném duchu, než bylo dohodnuto. Nejdříve se ke mně dostala „ze třetí ruky“ telefonická informace, že prý PhDr. Štarha doporučil řešení, kdy by znak s hradem byl doplněn lemem v sovineckých barvách. Tuto informaci ovšem považuji za nedůvěryhodnou. Přímou mně telefonoval onen člen MGHS „dobrou“ zprávu, že

po konzultaci s PhDr. Štarhou vychází jako nejlepší moje řešení s hradem v pravém poli sovineckého znaku – a že jistě budou všichni (včetně mě) spokojeni. Pochopil jsem, že měl

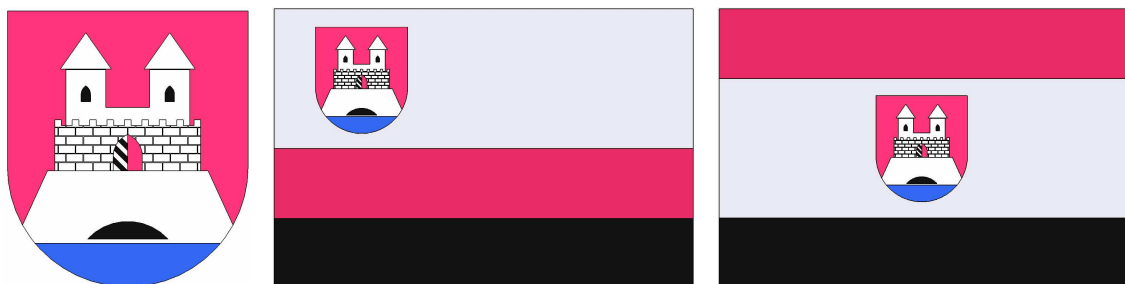


Domnělé výsledné řešení znaku.

k dispozici holštejnský zpravodaj, kde jsem tuto kresbu prezentoval, ale že ho nečetl, protože jsem ji (viz výše) označil za ošklivé řešení. Naštěstí se zastupitelé Holštejna přidrželi původního rozhodnutí – a protože PhDr. Müller označil řešení s červeným štítem a sovineckou branou za možné a průchozí, zdála se být otázka znaku uspokojivě uzavřena.

12. Další vývoj a jednání v první polovině roku 2013

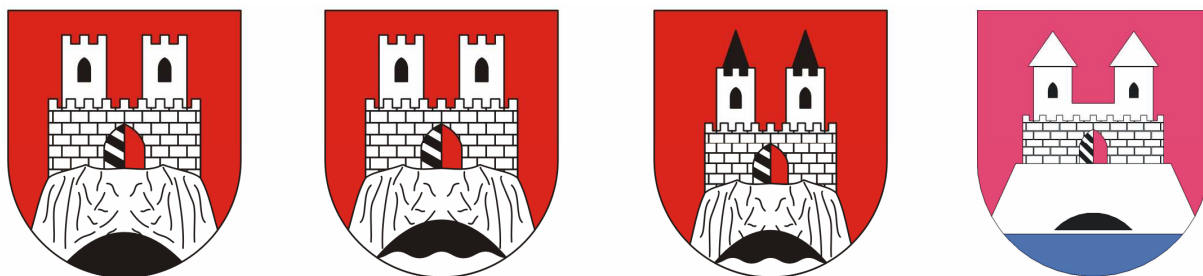
Po výše uvedených peripetiích se dalšího jednání se zastupiteli poprvé zúčastnil starosta obce, jenž do té doby kvůli zaneprázdnění do situace nezasahoval. Byl velmi nespokojen především s návrhy vlajek PhDr. Svobody, ve znaku postrádal symboliku místního potoka, propadajícího se nedaleho od hradu do jeskyně Nová Rasovna. Na další schůzce předložil



Alternativní návrhy znaku a vlajky od starosty obce.

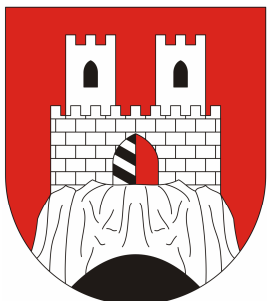
vlastní návrhy znaku a vlajky. Upozornil jsem, že vlajky se znakem jsou dnes neprůchozí, akceptováno ovšem bylo dodatečně až shodné stanovisko PhDr. Müllera.

Podle představ starosty obce měly být hradní věže opatřeny střechami, měla být doplněna symbolika vody, na vlajce měl být znázorněn hrad. Pro další jednání jsem pro podporu svých argumentů vypracoval srovnání variant znaku.



Podklady pro konečnou volbu varianty znaku obce. Odleva: můj návrh; moje návrhy dvou možných, ale nedoporučených úprav; návrh starosty obce.

Jako možné řešení vnesení symboliky vody jsem navrhl doplnit stříbrnou vlnitou patu jako mluvící symbol potoka Bílé vody – ovšem s tím, že toto řešení nedoporučuji, protože zhoršuje poznatelnost Holštejna – Bílá voda se totiž propadá do Nové Rasovny asi 200 m jižně od hradu v hlubokém údolí, zatímco znak by budil dojem, že voda protéká podhradní jeskyní Hladomornou.



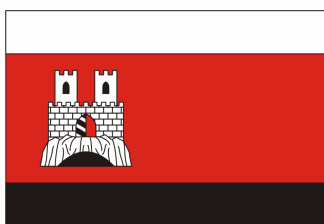
Výsledný návrh znaku.

U varianty věží se střechami jsem upozornil, že by přinesla nutnost zmenšení figur, které už tak obsahují řadu drobných detailů – cimbuří, kvádrování, okna – a především bránu v sovineckých tinkturách, takže požadavek na doplnění střech by byl v protikladu ke snaze, aby ve znaku byl obsažený zřetelný hrutovický znak.

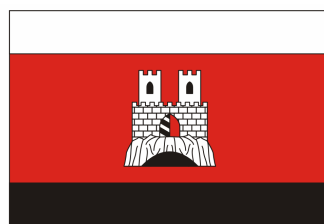
Zastupitelé se následně rozhodli ponechat návrh znaku podle mého doporučení. Otevřenou zůstala otázka vlajky. Mojí představou bylo vexilologické řešení respektující požadavek zřetelnosti za vlání, u zastupitelů nabývalo navrch řešení s heraldickou vlajkou. Z původního návrhu starosty obce se odvinuly varianty A, B, C. Mým návrhem byla varianta D; varianta E vznikla modifikací návrhu PhDr. Svobody



A



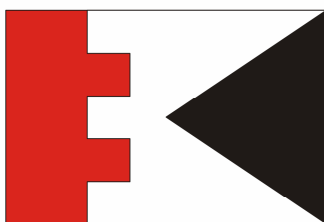
B



C



D



E



F

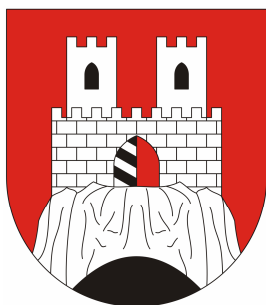
Závěrečné varianty návrhu obecní vlajky.

(s jeho souhlasem) – cílem bylo získat méně neobvyklou podobu užitím běžnějšího klínu, řešení opticky evokovalo vlající okraj „vlaštovčí ocas“. Poslední variantu F jsem navrhl jako jistý kompromis – odstraněním nadbytečných pruhů se zvětšila figura (hrad), což lépe vyhovuje požadavku zřetelnosti za vlání.

Zastupitelé se rozhodli předložit k veřejnému hlasování jedno řešení heraldické (zvolili variantu F) a jedno řešení vexilologické – zde jsem nakonec vybral variantu D, protože bylo zjevné, že varianta E by přes nesporné vexilologické kvality těžko uspěla.

V následné veřejné anketě v srpnu 2013, jejíž výsledky potvrdilo i rozhodnutí zastupitelstva 4. září 2013, vcelku jednoznačně zvítězila varianta vlajky F.

13. Návrh znaku obce a jeho zdůvodnění



Východiskem se stal jednak hrutovický erb v tinkturách pánů ze Sovince, jednak nejstarší obecní pečeť z roku 1850. Z pečeti je převzato znamení hradu na příkré skále s jeskyní při úpatí skály.

Může jít o reálné zachycení stavu hradních ruin – typář sousední vsi Housko ze stejné doby zachycuje reálné významné stavby ve vsi.

Tvar skály je mírně stylizovaným obrazem skutečné hradní skály – ploché se strmými okraji, realitě odpovídá i podhradní jeskyně Hladomorna s portálem při úpatí skály. Řešení hradu a skály umožňuje i přes stylizaci rozpoznat, že jde právě o Holštejn.

Dvě věže odpovídají dvěma hradním stavbám zachyceným na typáři z r. 1850. Znak zachycuje nejznámější objekt, spojovaný s Holštejnem.

Tinkтуры jsou sice „sovinecké“, ale z předchozích kapitol je zjevné, že páni z Holštejna užívali stejné geometrické dělení štítu, jako páni ze Sovince – a vzhledem k předpokládané těsné příbuznosti, opět rozebírané v předchozích kapitolách, je pravděpodobné, že páni z Holštejna užívali i stejných tinktur. Nehledě na to, že rovněž páni ze Sovince byli ve středověku majiteli hradu i panství.

Zvolené tinkтуры umožňují i „přirozené“ zbarvení figur – skála je vápencová, z lomového vápence byl vystavěn i hrad, portál jeskyně je černý...

Pro optické odlišení je volena hradba kvádřovaná, věže nekvádřované. Zavřená hradní brána je volena v tinkturách pánů ze Sovince (a patrně i pánů z Holštejna), je využito otočeného štítu, který lze chápat i jako symbol vymření obou zmíněných rodů. Konkrétní řešení brány (znaku), tj. sklon, tinkтуры a počet pruhů, vychází z nejčastější podoby erbu těchto rodů.

Navíc jde o znamení dvojnásob mluvící – jednak mluví hrad Holštejn, jednak samotný název hradu Holštejn je odvozen od skály s jeskyní (*von dem Hohlen Stein*).

14. Návrh popisu znaku

V červeném štítě na stříbrné skále stříbrný hrad, tvořený kvádřovanou hradbou s cimbuřím, z níž vynikají dvě věže, každá s černým gotickým oknem a cimbuřím. V hradbě zavřená gotická brána, vpravo 5x černo-stříbrně kosmo dělená, vlevo červená. Ve skále snížená černá pata.

Poznámka: Předpokládám, že oficiální popis bude znít odlišně, uvítal bych ovšem, kdyby zůstal zachován termín „hrad“ a figura symbolizující jeskyni nebyla popsána jako návrší (vrch).

15. Návrh vlajky obce a jeho zdůvodnění



Vlajka vznikla mechanickým převzetím znamení ze znaku. Zvolena byla zjevně proto, že nejsrozumitelnějším způsobem vyjadřuje navržený obecní znak.

16. Návrh popisu vlajky

V červeném listu na bílé skále bílý hrad, tvořený kvádřovanou hradbou s cimbuřím, z níž vynikají dvě věže, každá s černým gotickým oknem a cimbuřím. V hradbě zavřená gotická brána, vpravo 5x černo-bíle kosmo dělená, vlevo červená. Dole ve skále černý obloukovitý portál jeskyně.

17. Závěrečné poděkování

Závěrem děkuji za konzultace a cenné rady ohledně znaku PhDr. Karlu Müllerovi, ohledně vlajky PhDr. Zbyšku Svobodovi. A také místostarostovi Holštejna Ing. Petru Mynaříkovi, který byl pověřen koordinací jednání za obec.

18. Doplněk – oficiální popisy znaku a vlajky

Znak: *V červeném štítě na stříbrné skále, dole s černou jeskyní, stříbrný hrad s kvádřovanou hradbou, z níž vynikají dvě věže, každá s černým gotickým oknem a cimbuřím.*

V hradbě gotická brána se zavřenými vraty, jejichž pravé křídlo je pětkrát černo-stříbrně kosmo dělené a levé červené.

Vlajka: Červený list, uprostřed na bílé skále, dole s černou jeskyní, bílý hrad s kvádrovanou hradbou, z níž vynikají dvě věže, každá s černým gotickým oknem a cimbuřím. V hradbě gotická brána se zavřenými vraty, křídlo k žerd'ovému okraji listu pětkrát černo-bíle kosmo dělené, křídlo k vlajcímu okraji červené. Poměr délky k šířce listu je 2:3.

